

KAAPO MURROS

SUURET HAAVEILIJAT

HEIDÄN OPPINSA JA KOKEILUNSA

TAMPEREELLA, 1906.

M. V. VUOLUKAN KUSTANNUKSELLA.

SUURET ◦ ◦ ◦ ◦

HAAVEILIJAT ◦ ◦

HEIDÄN OPPINSA JA KOKEILUNSA

KIRJOITTANUT
KAAPO MURROS.

TAMPEREELLA
M. V. VUOLUKAN KUSTANNUKSELLA.

TAMPERE, 1906.

KIRJAPAINO O. Y. „SANOMA“ TAMPEREELLA.

Se aine, jota tämä kirjanen käsittelee, on anteeksi antamattoman outoa suomalaisessa kirjallisuudessa ja suurelle osalle yleisöäkin. Suomalaisissa oppikouluissa käydään tämä tärkeä opintoala läpitse mahdollisimman hätäisesti, vain kirkkohistorian valossa, ja opetuksen päätarkoituksena on suojella niin sanoakseni kirkollistaloudellista puhtasoppisuutta nykyajan valtavaa taloudellista vallankumousaatetta vastaan. Saint Simon, Fourier ja Owen ovat sentakia monelle suomalaiselle ylioppilaallekin vain uskonnollisia kerrettiläisiä, joiden nimet tulee unohtaa niin pian kuin mahdollista.

Olen koettanut käsitellä mahdollisimman lyhyesti, vain yleiskuvauksen luomalla, näitä aikansa suurmiehiä, joita vapaan kilpailun tuottamassa jättiläiskehityksen huumauksessa maailma on väkisinkin koettanut unholaan painaa. Alkuperäiseen suunnitelmaan kuuluivat myös uskonnolliset yhteiskuntaparannelmat, mutta jäivät ne

kuitenkin tästä pois tulevaisuudessa eri teoksena esitettäviksi.

Lähteistä mainittakoon: American Communities, by W. A. Hinds 1902. — Social Destiny of Man, by Albert Brisbane 1840. — History of Socialism in the United States, by Morris Hillquit 1903. — Geschichte der Deutschen Socialdemokratie, von Franz Mehring, erster Band, 1903.

Hancock, Mich., syyskuulla 1905.

Kaapo Murros.

Yhteiskuntafilosofia viime vuosisadalla.

Ranskan vallankumous 1789 on niitä historian tapahtumia, jotka muodostavat käännekohtan eri ajanjaksojen välillä. Se on lähtökohtana uudemman ajan kehitykselle niin historiallisessa kuin valtiollisessa suhteessa, yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa, filosofisessa ja luonnontieteellisessä sekä uskonnollisessa suhteessa, ja siitä lähtien eri alojen kehitykset kulkevat yhä lähemmäksi toisiaan, aivan kuin vastustamaton voima niitä vetäisi johonkin nieluokkaan yhtyäkseen sopu-soinnussa johonkin yhteiseen suurkäsitteeseen. Saksalaisessa filosofiassa ne jo tapaavat yhteisen kulkuväylän dialektisessa ajattelumuodossa ja soluvat sitä myöten vihdoin materialistiseen historia-käsitykseen kulkeakseen sitten käsikädeseä tuloksiaan toteuttamaan käytännöllisessä yhteiskunnan uudistustyössä.

Ranskan vallankumouksen suurajattelijat olivat ehdottoman vallankumouksen miehiä. He eivät tunnustaneet minkäänlaista ylivaltaa, arvostelivat kaikkia ja repostelivat joka sopen olevaisessa elä-

mässä ylösalasin, saadakseen sen järjen vaaka-
laudalle punnittavaksi ja tuomittavaksi. Uskonto,
otaksumat luonnosta, valtio, yhteiskuntarakenne,
kaikki vedettiin kirkkaaseen päivän valoon, niitä
katseltiin epäluulolla, ja missä vähänkin oli peruste
ennakkoluulolle vivahtavaa, se heitettiin romuka-
saan ja uutta ehdottoman »järjellistä» pystytettiin
tilalle. Vuosituhanten ennakkoluulot oli tarkoitus
masentaa ikipäiviksi, hävittää niiden mukana kaikki
vääräys, sorto, paha ja laskea iki-totuus, iki-oikeus,
luonnon yhdenvertaisuus ja ihmisen ihmisoikeu-
det korkeimmiksi ja ainoiksi hallitusmiehiksi.
Maailma seisoj päällään, sanoo kaksimielisesti
Hegel tästä aikakaudesta. Järki oli jumala, ja jär-
jen hallintokauden oli määrä alkaa kirkkaassa päi-
vän valossa.

Se oli ihannemuoto siitä porvarillisesta yh-
teiskunnasta jota tätä nykyä eletään. Aatteita
toteutettaessa olivat vastakkain feodaalinen aatelis-
luokka ja aateliton »kolmas sääty», järjestymätön
köyhälistö kintereillä. Yhdenvertaisuus tarkoitti
yhdenvertaisuutta »lain edessä» ja vapaus tarkoitti
aateliston etuoikeuksien kumoamista; veljeysluoto
kulki vierellä kolmantena antamassa tyydytystä
pelkkänä lupauksena kurjuuteen vajonneelle köy-
hällistölle.

Mutta jo tämän suuren keskiluokan liikkeen
rinnalla oli syntynyt käsitys toisenlaisestakin luok-
kajaosta, sorretun ja sortajan välisestä; aavistettiin
että yhdenvertaisuus »lain edessä» ei ollut täy-

dellinen, vaan että siinä puuttui yhteiskunnallisten ja taloudellisten olosuhteitten yhdenvertaisuus; että vapaus ei voinut rajoittua luokkaetuoikeuksiin yksinomaan, vaan että luokkaerotus sellaisenaan oli vapautta ehkäisevä. Näihin silloisiin sivuseikkoihin iskeytyivät kiinni suuret utopistiset ajattelijat Saint Simon, Fourier ja Owen, jotka vapautuneina yleisen kehitysaskelen riemusta jaksoivat katsella uutta porvarillista yhteiskuntaa puutteineen.

Nämä kolme ajattelijaa eivät olleet mitään köyhälistön edustajia, enemmän kuin Ranskan filosofitkaan. He sulkiivat teorioihinsa koko maailman parannuksen, ajattelemta minkään erikoisen luokan kohottamista yksinomaan. Mutta samalla he järjen palvelijoista erosivat sangen suuresti ja pitivät heidän ajattelunsa tuloksia yhtä väärinä kuin oli porvarillinen yhteiskuntakin. Heillä ei liioin vielä ollut käsitystä kehityksen johdonmukaisuudesta. Järkeä ja oikeus olivat heidän mielestään aina tähän asti olleet piilossa ihmiselämässä, ei ollut niiden keksijätä vielä ennen syntynyt. Nyt olivat ne löydettyt ja luonnollisesti heti ne myös laskettaisiin oikealle tilallensa. Ja se löytö oli tapahtunut sattumalta, riippumatta mistään kehitysasteesta; sama keksintö olisi yhtä hyvin voitu tehdä jo tuhat vuotta ennen ja sovittaa elämään yhtä erinomaisella menestyksellä.

Tämä käsitys se heidän kommunistisille ko-

keilleen antoi sitkeyttä ja itsepäisyyttä huolimatta pettymyksistä.

*

Ranskan filosofien ajatelmien luoma järjen valtio saavutti yhdenvertaisuutta tavoitellessaan nykyisen porvarillisen yhdenvertaisuuden. Järjelle perustetut laitokset osottautuivat jo heti alussa järjettömiksi, mahdottomiksi, ja koko järjen valtio romahti kokoon. Sen entiset ylipistelijät, jotka Rousseau'n »yhteiskunnallista sopimusta» (Contrat social) tavoitellessaan olivat luoneet hirmuvallan, pakenivat mitättömyytensä tunnustaen ensimmäisen suurmiehen, Napoleonin, itsevaltiutta mätelemaan ja tyytyivät ikuisen rauhan ihanuudesta muuttamaan sortavan valloitus sodan melkeisiin. Itsevaltiutus oli ensimmäisenä tuloksena. Mutta kumous oli hävittänyt teollisuudesta perheellisen ammattiyhteyden, nouseva suurteollisuus lisäsi kurjuutta työväestölle. Uusi luokkajako kävi yhä selvemmäksi, rikkauten joutilaisuus erottautui köyhyyden raadannasta sitä jyrkemmin, mitä enemmän »käteinen raha muuttui ainoaksi yhteiskunnalliseksi siteeksi», kuten Carlyle sanoo. Feodaalisen aateliston röyhkeät väkivallan paheet väistyivät, mutta tilalle astui laillinen nylkemis- ja petospahe joka ennen oli vain salassa kytenyt juutalaisten koronkiskurien hökkeleissä. Koko liike muuttui laillistetuksi petokseksi, väkivallan tilalle astui lahjominen ja miekka sai rahassa ver-

taisensa perillisen. Avioliittokin tuli kaupan teoksi, haureuslaitos laajentui tavattomasti, samoin kappkaliike, ja yleensä vallankumouksessa tapahtunut »järjen voitto» kehitti inhoittavimpia puolia yhteiskunnasta yhtä korkealle kuin varsinaista kehitystäkin.

Utopistien iskiessä ajatuksensa yhteiskuntaan, he huomasivat siinä näitä kierouksia. Syvimmälle asian ytimeen pääsi Saint Simon, joka viime vuosisadan taittuessa havaitsi totuudeksi ja välttämättömyydeksi sen seikan että kaikkien ihmisten tulee tehdä työtä. Jo aikaisin hän myös havaitsi että politiikka on vain tuotantotiedettä ja että talouskysymys tulee ehdottomasti ennen pitkää politiikan nielemään. Toisin sanoen hän ensimmäisenä, joskin hämärästi, lausui ajatuksen että valtion hallituksen, sen sijaan että se ihmisiä hallitsee, tulee hallita asioita ja johtaa tuotantotoimintaa. Fourier taas imeytyi sängen purevalla ivalla kiinni yhteiskunnan paheisiin, säälimättä paljastaen sen huonoja puolia ja vertaillen niitä alkuperäiseen ihannekuvaan. Nousevaa voiton himoa ja keinoteltua hän kohtelee kuolettavalla halveksumisella, ja pelottavalla varmuudella väitti että sivistyskausi muuttaa kaikki raakalaiskauden yksinkertaiset paheet monimutkaisiksi, hämäriksi ja ulkokullatuiksi paheiksi ja että sivistys liikkuu paheiden ilmacehässä, vastakkaisuuksissa, joita se alituisesti synnyttää kykenemättä niitä poistamaan. Sivistys siis aiheuttaa välttämättä omien tarkoitustensa vasta-

kohtia. Tällä tavoin, hän väittää, jokaisella historiallisella kehitysasteella on samalla aikaa suuntansa sekä ylöspäin että alaspäin, ja siinä on siemen ihmissuvun tulevaisen häviöön.

Owenin lähtökohta utopistisessa ajattelussa oli käytännöllisempää laatua. Hän arveli että ihmisen luonne oli tulos hänen sisäisten ominaisuuksiensa ja häntä ympäröivän olosuhteiden yhteistoiminnasta. Suurteollisuudessa hän, päinvastoin kuin aikalaisensa, ei nähnyt vain suunnattomia edellytyksiä itsekäälle yksilölliselle toiminnalle, vaan keinon millä järjestyksellinen työ voidaan alottaa ihmisen onnellisuuden luomiseksi. Hän huomasi että uusissa olosuhteissa 2,500 työntekijää tuotti saman tuloksen kuin 600,000 oli tuottanut 50 vuotta ennen. Mihin sitten joutui erotus näiden 2,500 kuluttaman omaisuuden ja sen välillä, mikä olisi tarvittu noiden 600,000 kulutukseksi? Vastaus oli selvä. Viisi prosenttia meni pääomanomistajille korkoon ja sitäpaitsi 300,000 puntaa suoranaiseksi voitoksi. Ja kun se yksinomaan syntyi työväestön ponnistuksista, täytyi sen myös oikeuden mukaan heille kuulua. Tarvittiin vain toteuttaa tämä ajatus käytännössä ja se totuutena voittaisi koko maailman. Sille perusti Owen kommunistiset tarkoituksensa, joista myöhemmin pitemmältä.

Ennenkuin käymme näiden haaveilijain ajatuskantaa pitemmälle seuraamaan, esitämme heidän jälkeisensä ajan ajattelun tulokset.

Ranskan valistusfilosofien jälkeen ajattelutieteen pääväylä siirtyi Saksaan ja sai siellä keskipisteensä Hegelissä. Ja hänestä lähtee uusi suunta, uusi systeemi, niin sanottu dialektinen ajattelumuoto, joka ei enää tyytynyt katselemaan ympäristöään erikoisina reposteltuina osina, palasina, vaan etsi ja löysi näiden palasien välisen yhteyden ja tottui katselemaan kaikkeutta suurena elimellisenä yhteytenä.

Entinen systeemi, metafyyssillinen ajattelumuoto, oli kaikkeuden eri osien tutkimista sellaisenaan, luonnollinen seuraus luonnon tieteistä, jotka elämästä etsivät juuri yksityiskohtien erikoisominaisuuksia. Metafyyssillinen filosofia katselee kaikkeuden osia liikkumattomina, pysyväisinä, kuoleina asioina. Metafyyssikon silmään sattuu yksi kohta, hän tempasee sen erillensä, tarkastelee sitä, tutkii ja asettaa sen jälleen paikallensa. Hän näkee kanan, näkee munan ja kananpojan, tutkii ne kunkin erikseen, välittämättä siitä että ne yhteen kuuluvat. Hän näkee elämän, tutkii sitä, erottaa sen ehdottomasti kuolemasta, ollenkaan etsimättä näiden yhtymäkohtaa ja mahdollista siltaa niiden välillä. Elämä on elämää, kuolema kuolemaa, ne ovat toistensa vastakohtia ja sillä hyvä. Kaikkeudessa on vain: on, on tai ei, ei, ja mitä siihen lisätään, se ei kuulu asiaan.

Ja kuitenkin on kaikkeudessa ehkä tärkeintä juuri se lisäys, yksityiskohtien suhde toisiinsa. Me näemme sen kaikkeuden olevan alituisessa

liikkeessä, näemme siinä tapahtuvan alituista syntymistä ja kuolemista, yhtymistä ja eroamista, olemista ja ei olemista. Elämä ja kuolema ovat niin läheisessä yhteydessä että tavallisesti on mahdollonta sanoa, missä toinen loppuu ja missä toinen alkaa. Ahvenen sydän elää vielä kauan sen jälkeen, kun ruumis on pikku palasina, kuollut. Kuolema ei olekaan mikään yhtäkkinen »hetki», vaan vitkallisesti tapahtuva prosessi. Samalla tavalla jokainen kaikkeuden ilmiö alituisesti vaihtuu, nyt se on tämä, mutta samalla myös jo toinen. Syy ja seuraus ovat vissillä hetkellä tarkastettuina selvästi toisistaan erillään, jouduttuaan toisellaiseen asemaan, ne jo sulautuvat yhdeksi ja samaksi tai vaihtavat kokonaan paikkojaan. Se mitä metafysiikka silmänräpäystä ennen syynä ja aiheena tarkasteli, oli seuraavana hetkenä hänellä seurauksena tutkittavana. Ja silloin se oli hänestä vastakohta omalle itselleen.

Darvin, kirkon piirissä pelätty ja monasti kirottu nimi, oikeastaan kukisti metafysiillisen filosofian todistamalla että koko orgaaninen luonto ihmisineen, eläimineen, kaikkineen oli luonnollinen tulos vuosimiljoonain kehityksestä. Ja saman periaatteen mukaisesti uusi saksalainen filosofia, Hegel keskipisteenä, läksi päinvastoin kuin metafysikot tarkastamaan kaikkeutta liikkuvana, muuttavana ja kehittyvänä. Dialektinen tutkimisjärjestelmä — siksi tätä sanottiin — samalla kuin se tämän kaikkeuden ominaisuuden piti tärkeimpänä,

läksi myös etsiskelemään niitä syitä ja lakeja, jotka kaikkeuden liikunnon ja kehityksen vaikuttivat. Historiakaan ei tämän jälkeen enää ollut hurjaa, järjetöntä ja tarkoituksetonta seikkailusekamelskaa, vaan asteettaista kehitystä, säännöllisesti vaikuttavain voimain johdonmukaista työtä, ja niiden voimain selville saaminen kävi nyt ajan tärkeimmäksi tutkimuspykäläksi.

Todellakin kaikkeutta tässä valossa tarkastellessamme me huomaamme olevamme tekemisissä paljon suuremmoisempain asiain kanssa kuin ikinä ovat olleet ne luonnon voimat, sähköt, höyryt y. m. joita esi-isämme muinaisuudessa ovat jumalina palvelleet. Siinä me jälleen olemme tekemisissä jumalan kanssa, johon meidän täytyy uskoa, koska näemme vaikutukset. Mutta samalla me myöskin tiedämme että aivan samoin kuin sähköjumala on astunut hämärän loistoiselta valtaistuimeltaan ihmiskunnan nöyräksi palvelijaksi, samoin astuu tämäkin kaikkeuden yhteisvoiman jumala kerran luoksemme sanoen ihmiskunnalle kuten Aladdinin taikalampun haltija: käske ja minä tottelen! Se »Tuhannen ja Yksi Yötä» on yhtä varma aavistus maailman kaikkeuden voimien ominaisuuksista kuin muinaisten suomalaisten luottamus loitsujen mahtavuuteen. Kun voiman synty sanat tunnet, on se käytettävissäsi. Se on nykyaikaisella kielellä: minkä enemmän kykenet tunkeutumaan kaikkivaltiaan olemukseen, sitä enemmän hän antaa mahtinsa sinun käytettäväkseen.

Se on kaiken tieteen tarkoitus ja ydin ja sitä vähemmän me *uskoa* tähän kaikkeuden jumaluuteen tarvitsemme, mitä enemmän me siitä todellisudessa *tiedämme*.

Ja kuitenkin, kuinka vähän me itse asiassa vielä tiedämme ja kuinka paljon meidän täytyy uskoa! Me näemme joka hetki ympärillämme tuloksia, seurauksia, joiden syihin emme ole vielä voineet tutustua. Me emme niitä tiedä, mutta uskoa meidän täytyy, uskoa hämärästi, aavistellen, vaistomaisesti. Meidän oma olemuksemme nousee ehdottomasti kapinaan sitä useitten filosofiin rohkeata väitettä vastaan että ihmisellä ei ole vapaata tahtoa, vaan että hänen toimintansa, hänen jokainen liikkeensä ja koko elämänsä juoksu on yksityisseikkoineen ennakolta määrätty. Sitovilla syillä me emme voi vastakohtaa todistaa, päinvastoin nähdessämme, miten suuret seuraukset aiheutuvat vähäpätöisistä syistä, miten käden käänne tai sormen koukistus voi matkaan saattaa tavattomuuksia – ne kaikki vahvistavat ehdottoman ennakolta määrätyn kohtalon oppia. Mutta me emme sittenkään hyväksy sitä, vaan meidän täytyy *uskoa* vastakohtaan, kunnes jompi kumpi on todistettu.

Hegelin dialektiikka ei liioin kyennyt ratkaisemaan sitä kysymystä minkä se esitetyksi sai. Se vain osotti ongelman minkä ratkaiseminen on välttämätön kaikkeuden ymmärtämiselle. Se osotti että ihmiskunnan historia on kehitysprosessi ja

että siis ehdotonta totuutta, jossa jokin käsitys olisi huipussaan, ei voi olla olemassa tämän historian yhä jatkuessa. Siitä huolimatta se väitti oman idealistisen käsityksensä, että kaikki ja kaiken kehitys yleensä oli vain aineellinen muoto eräästä »ideasta» joka oli olemassa ennen mitään muuta, olevan ehdotonta totuutta ja totuuden olemusta. Dialektisen ajattelumuodon oma olemus jo nousi tätä vastaan ja ilmeni tämän idealistisen luonnon käsityksen vastakohtana, materialistisena käsityksenä luonnosta. Nojautuen luonnon tutkimuksen uusimpiin tuloksiin se väitti että luonnon tieteelläkin on historiansa, että kaikki luonnon kappaleetkin ovat alituisesti muuttuvia, alituisesti syntyviä ja alituisesti hukkuvia.

Ja tällä välillä erinäiset historialliset tapahtumat olivat ruvenneet horjuttamaan idealisista historian käsitystä. Europan teollisuusmaissa alkoi suurteollisuuden erikoisluokaksi jakama köyhälistö nousta, käydä levottomaksi ja järjestyä. Luokkataistelu joutui yhteiskunnallisista tapauksista eturintaan ja toisella puolella teollisuutta vallitseva kapitalistiluokka alkoi käyttää hallitusmahtia omain voittoetujensa kohottamiseksi. Englannin charistinen liike sekä ensimmäinen työväen kapina Lyonissa järkäyttivät idealistista sopusoinnun käsitystä; yhä selvemmäksi paljastui se taloustieteellinen valhe että kapitaalın ja työn edut ovat sopusointuisia, että vapaan kilpailun tulos olisi yleinen yhteiskunnallinen sopusointu ja hyvin-

vointi. Idealistinen käsitys ei kuitenkaan luopunut omasta olemuksestaan, se ei tunnustanut mitään luokkataistelua, ei edes luokkajakoa eikä halunnut antaa tuotannolle, taloudellisille olosuhteille eikä materialistisille tarpeille muuta tunnustusta kuin että ne kaikki olivat toisarvoisia asioita kehityksen historiassa.

Uusi historian tutkimussuunta oli tästä seurauksena, ja materialistinen historiakäsitys syntyi. Sen perusteena oli huomio että kaikkien aikojen historia, ihmisen ensimmäisiä villeyden aikoja lukuunottamatta, on ollut luokkataistelun historiaa. Ihmiskunnassa on aina vallinnut taistelu ja taistelevat luokat ovat olleet elintarpeiden tuotannon ja niiden jakamisen tuloksia, aikansa taloudellisten olosuhteitten synnyttämiä. Ja tästä on seurauksena että koko yhteiskuntarakennuksen pohjana ja perustuksena on aineellinen toimeentulo, että taloudelliset syyt ovat johtavina tekijöinä niin hyvin lainlaadinnan kuin politiikankin alalla ja ne myös muodostavat uskonnolliset ja filosofiset sekä kaikki muut aatteet kunakin aikakautena. Luonnontieteestä oli idealistinen käsitys saanut jo ennen paeta materialistisen todellisuuden tieltä, nyt sen oli lähteminen historiastakin, viimeisestä ja lujimmasta varustuksestaan. Ihmisen koko olemus, tietoisuus ja toiminta sai täten luonnollisen selityksensä itse hänen olemassa olostansa.

Ja kun tämä kerran oli päivän valoon vedetty, oli samalla myös päästy siitä maailman paranta-

jain hurskaasta uskosta ettei tarvinnut muuta kuin teoreettisesti muodostaa paperille malliyhteiskunta, sovittaa se käytännölliseen elämään — ja maallinen paratiisi olisi valmis. Mikään »kekseliäs nero» ei enää voinut syntyä maailmaan yhteiskunnan uudestamuodostajaksi, vaan koko prosessi oli oleva luokkataistelun, köyhälistön ja kapitalistien välisen taistelun tulos. Sen jälkeen oli turhaa yritystä lähteä enää keksimään mahdollisimman parasta yhteiskuntajärjestelmää, vaan ponnistukset tuli kohdistaa niiden syiden selville saamiseen, jotka olivat luokkataistelun kaikkine vastakkaisuuksineen aiheuttaneet, ja sen taloudellisen aseman ymmärtämiseksi jonka taistelu oli muodostanut. Utopististen kommunistien ajatukset, jotka olivat häilyneet kaikkeudesta irrallaan, vedettiin täten sen kaikkeuden yhteyteen kehitettäviksi tieteellisten totuuksien ja itse kehitysvoimain kanssa sopusoinnussa. Kommunistiset ajattelijat olivat nähneet vain seuraukset kapitalistisesta tuotantojärjestelmästä, olivat nähneet sen perustuvan köyhälistön riistämiseen. Mutta varsinainen tämän riistämisen selitys jäi heiltä keksimättä, jäi nyt vasta syntyvän tieteellisen sosialismin tehtäväksi.

Sen tuli siis osottaa kapitalistisen tuotantojärjestelmän toimintatapa historiallisen kehityksen valossa sekä sen välttämättömyys yhtenä tämän kehityksen osana, jonka siis oli yhtä varmasti kuoleminen kuin sen kerran oli ollut pakko syntyä-

kin. Ja samalla oli tieteellisen sosialismin päästävä kapitalismin riistämismomaisuuden luonteen perille, josta ei vielä tunnettu muuta kuin sen vaikutus. Tämä selvisi, kun oli selville saatu tuotannon niin sanottu yliarvo, joka merkitsi että kapitalistisen tuotantojärjestelmän peruste oli maksamaton, korvausta vaille jäänyt työn tulos. Se samalla oli sen riistämisen ydin jonka saman järjestelmän tiedettiin sisältävän. Yliarvo syntyy siten että kapitalisti, vaikka hän ostaakin työntekijän työvoiman käyvästä markkinahinnasta, maksaa kuitenkin vain pienen osan sen voiman todellisesta arvosta; hänelle jää niin muodoin suurin osa työvoimasta ja sen tuloksista ilmaiseksi, omaisuudeksi jonka hankkimiseksi hän ei ole mitään uhrannut eikä mitään tehnyt. Se yliarvo yhä kasvattaa kapitaalia omistavien luokkien käsiin. Kapitalistisen tuotannon sekä kapitaalintuottamisen salaisuus oli täten selvitetty, ja seuraava kehitysvaihe samalla oli ilmielävänä nähtävänä, ei minään keksittynä ehdotuksena, vaan syntymis- ja kuolemlain välttämättömänä tuloksena.

Saint Simon.

Kaikessa lyhykäisyydessään olemme edellisessä käyneet läpi viime vuosisadan yhteiskuntafilosofian kehitysvaiheet. Siitä »utopistiset sosialistit», joiksi tavallisesti sanotaan näitä haaveilijoita, poikkesivat syrjään ja läksivät totuutta hapuilemaan umpikuljuun johtavilta poluilta. Heidän erehdyksensä yksinkertaisesti johtui siitä etteivät tunteneet tai tunnustaneet dialektisen ajattelujärjestelmän paremmuutta metafyyssillisen rinnalla, vaan pitivät »maailman parantamista» itsenäisenä, kehityksen tuloksista riippumattomana tehtävänä, joka voidaan suorittaa millä hetkellä tahansa vissillä tavalla, ja se parannus sitten on lopullinen tulos, onnellisuuden ylläpitäjä, ijankaikkisen sopusoinnun turva. Se vissi tapa, oikea elämänjärjestelmä tarvitsee vain »keksiä», sovittaa se käytäntöön ja maallinen paratiisi on valmis. Koko ihmiskunta on avosylin rientävä omaksumaan uuden käytännöllisen evankeliumin, eikä meillä sen jälkeen ole muuta tekemistä kuin onnellisuuden ja veljeyden sopusoinnussa askaroida huvia tuottavassa työssä

Tämä käsityskanta on kaikille utopisteille yhteinen, ja ajatus malliyhteiskuntain perustamisesta väitteiden oikeuden todistamiseksi on sentakia ensimmäinen käytännöllinen aikomus heidän asiansa ajamisessa. Nykyaikana jo tiedetään että kapitalistinen tuotantojärjestelmä ei suvaitse hyvinvoivia torppareita tiluksillaan, vaan nielee ne ehdottomasti, ja siksi tuntuukin tämä puoli suurten haaveilijain toiminnassa lapselliselta kamarifilosofialta, joka ei jaksu tosiolojen perusteella laskea ihmisen luontoperäistä itsekkyyttä miksiäkään voimaksi. Sama utopistien käsitys vaikuttaa myös sen että he vähäväkisten valtiollista yhteistoimintaa vastustavat, Rauha, oikeus ja yhdenvertaisuus on sellaisessa toiminnassa jo poljettu lokaan, ja ivaillessaan niitä vastakohtia jotka ilmenevät ennen valankumousta saarnattujen ihannejulistusten ja valankumouksen jälkeisen todellisuuden välillä he tuomitsevat koko vallankumouksen hyödyn. Entisiin ihanteisiin he halusivat uudelleen tarttua, nostaa ne porvarillisen väkivallan loasta ja todella sovittaa ne käytännölliseen elämään. Mutta keinot olivat aivan yksilöllistä laatua. Saint Simon vetosi ruhtinaaseen ja hänen mahtivaltaansa. Fourier ilmoitti olevansa joka päivä visseinä tunteina kotona sitä miljonääriä odottamassa joka hänelle varat laittaisi yhteiskunnan uudestaan luomiseen ja Owen jo käytännöllisempänä muovaili ympäristöä ja nuorisoa uutta ihanneyhteiskuntaa varten. Luontoperäinen itsekkyyden, joka enemmistö-

mahdin kokoa aivan samoinkuin vähemmistön väkivaltamahdin, se oli yhteiskuntavoimana heille tuntematon.

Näistä kolmesta utopistista oli Saint Simon epäilemättä hengeltänsä suurin ja kaukonäköisin. Aikansa elämään hän oli syventynyt sangen tarkoin. Hän syntyi 1760 Ranskan kreivillisestä suvusta, sai sotilaallista kasvatusta luonnollisesti, läksi Yhdysvaltain vapautussotaan vapauden puolesta taistelemaan ja käytti sitten aikansa matkustelemiseen. Kuollessaan oli hän 65 vuotias.

Saint Simonin opin pääytimenä oli vapaus, elämisen, olemisen ja kehittymisen vapaus. Jokaiselle yksilölle tuli tämä täysi vapaus taata ja orjuus oli kaikissa muodoissaan perinpohjin hävitettävä. Tähän asti oli ihmisten kesken ollut vallitsemassa riistämisyjärjestelmä, ihmiset olivat lähimmäisiänsä ryöstäneet ja nylkeneet, veli oli veljeänsä orjana pitänyt, ensin henkiorjana, sitten maaorjana. Kun niistä muodoista oli päästy oli luotu uusi orjuusmuoto, palkkaorja joutunut nyljettäväksi, jäänyt vaille ihmisellisen vapauden edellytyksiä. Ja kuitenkin oli ihmisille varsinaisesti riistettäväksi annettu luonto kaikkine rikkauksineen, elantolähteineen. Luontoa yksinomaan tuli ihmisen pitää vallintansa alaisena, siitä oli itsekunkin toimeentulonsa otettava, ei siten että toinen ihminen pakotetaan raatamaan toisen puolesta jonkilaisessa orjuusmuodossa, vaan siten että ihmisten yhteyden voimalla pakotetaan luonto antiansa luovuttamaan koko

ihmissuvun yhtäläisellä oikeudella nautittavaksi. Siinä yhteistyössä jokaisen yksilön tulee suorittaa osansa, ei ketään toista orjuuttaa, sillä työnteko on jokaisen ihmisen syntyperäinen velvollisuus. Rik-
kauden etuoikeudet ovat perinjuurin hävitettävät, varsinkin perintöoikeus joka tyhmyristäkin tekee mahtavan. Jokaisen vainajan perut hallintovalta ottakoon huostaansa ja kaikki ihmiset kukin kykynsä mukaan niistä tulkoot osallisiksi.

Ja samalla tavalla kuin luonnon riistämisen kaikkialla tulee astua ihmisriistämisen tilalle, täytyy hallituksenkin perusteet kokonaan muuttua. Hallituskin on tähän asti ollut ihmisten vapautta rajoittamassa, harjoittanut orjuuttamisvaltaa ihmisten yli; siitä on tehtävä loppu ja hallituksen tulee hallita vain asioita, mutta jättää ihmiset rauhaan. Tuotanto kaikkine syrjähaaroineen kuuluu hallituksen johtopiiriin, muu ei. Sotajoukko ei saa olla minään herrauden perusteena, teollisuus ja tiede ovat sen määrääjinä, kyky ja nero oikeita valtiaita.

Ja yhtä vähän kuin sotajoukko, saapi uskokaan olla minään tekijänä yhteiskunnassa. Kristillisen uskonnon tulee suuntautua kurjuutta poistamaan ja kurjalistoa kohottamaan sekä aineellisesti että henkisesti. Uskonnon päätarkoituksena tulee olla hengen ja lihan yhdistäminen sopusointuun, niiden keskinäisen vastakkaisuuden hävittäminen. Sen sopusoinnun on kristinusko hävittänyt, ja siksi täytyy uskonnon se uudelleen rakentaakin ja tavoittaa ihmiskunnalle onnea jo täällä maan päällä.

Saint Simon oli toisia utopisteja siis koko joukon edellä siinä suhteessa että hän ymmärsi kuitenkin eri historiallisten kehitysasteitten oikeutuksen, ymmärsi keskiajan välttämättömyyden, ymmärsi maaorjuuden olevan henkiorjuutta edellä ja jälleen palkkaorjuuden ylempänä maaorjuutta. Entisyyden hän käsitti olevan pohjana tulevaisuudelle, ja nykyisyyden voitot olivat ehdottomasti säilytettävät, ne vain vaativat uutta järjestystä ollakseen siunauksellisia. Ja se uusi järjestys oli aikaansaattava yhteiskunnassa, hän ei tavoitellut korpi-maita koekentäkseen. Itse asiassa hän oli vallankumouksen miehiä, vetosi kuninkuuden velvollisuuden tuntoon asiassansa, naivisti kyllä edellyttäen että valtaistuimellakin voisi asustaa itsekkyydestä vapaa oikeus. Sinä uskossansa, mutta näkemättä mitään käytännöllistä tulosta, hän kuoli 1825 pienen oppilasparven ihailemana.

Saint Simonin oppisuunta ei ollut pitkäikäinen. Luonnollisesti ei kehittymätön köyhälistö, joka vasta silloin vuosituhansia torkuksissa oltuaan tietämättömyyden yössä alkoi osoittaa heräämisoireita, hänen oppejansa omaksunut, eipä niitä tuntenutkaan. Porvariston valistunein osa häntä kannatti. Hänen oppilaistaan on etupäässä mainittava Bazard. Hän se järjesti ja kehitti Sain Simonin opit yhtenäisiksi, vaati jo että valtion on tuotantokeinot otettava haltuunsa ja johti mestarin luoman järjestelmän poliittisen puoluetistelun

häläkkään. Tarkoituksena hänellä oli luoda vankka puolue yhteiskunnassa joka sitten pakottaisi hallituksen ottamaan käytäntöön uuden järjestelmän. Se homma ei kuitenkaan menestynyt, sillä koko oppisuunta pirstausi pian kahtia. Enfantin, muuan toinen Saint Simonin oppilas, läksi nimittäin mestarin mielipiteitä kehittämään toiseen suuntaan. Hän otti lähtökohdakseen Saint Simonin mielipiteet lihan ja hengen sopusoinnusta ja muodosti niiden pohjalle jonkinlaisen uskonnollisen lahkokunnan, joka saarnasi lihan eli aistillisuuden vapaata tyydytystä, jonkinlaista »vapaata rakkautta» ja tuomitsi avioliiton hyljättäväksi. Tämä aistillisuuden uskonto, jota joskus näkee selitettävän Saint Simonin koulukunnan varsinaiseksi perusteeksi — tietysti aivan väärin, koska sen ei saata sanoa siihen varsinaisesti kuuluvankaan — yhdessä Enfantinin mukaansa tempaavan olennon keralla, lienee vaikuttanut hetkellistä hurmausta koulukunnassa. Enfantin oli kiihkoilija, mutta järkipiperäinen laskumies, osasi ennakoita arvata liikkeittensä seuraukset. Bazard jäi valtiollisine uudistushommineen tappiolle koulukunnassa ja sortui kohta sen jälkeen kuolemaan pettymystensä uhrina.

Enfantinin voitto merkitsi kuitenkin kuoleman iskua koko suunnalle. Järkevimmät ja uskonnollisista kiihkoiluista vapaat vetäytyivät liikkeestä pois, ja koko liike suistui perikatoon, kun hallitus hiukan alkoi sitä ahdistaa. Toiset jäsenistä alentuivat pörssikeinottelijoiksi, mammonan pal-

velijoiksi, vakaumukseltaan vankimmat yhtyivät Fourieriin.

Oppisuunnan apostoleista on vielä mainittava Buchez, Bazardin asetoveri. Enfantin voiton jälkeen hän varsinaisesta koulukunnasta erosi ja alkoi yhteiskunnallisella alalla toimia työväen yhteyksien hyväksi. Työväestön tuli muodostaa tuotantoveljeskuntia, ei siinä mielessä että työväestön jäsenistä tulisi isäntiä, vaan siinä että työväestö kokonaan pääsisi palkkaorjuudesta. Näiden veljeskuntain voitosta vissi osa tuli luovuttaa »jakamattomaan pääomaan», jonka ympärille siten vähitellen koko työväestö kertyisi itsenäisiksi tuottajiksi. Hänen oppiinsa sisältyi sen ohessa ihmisen kehittyminen siveellisesti täydelliseksi, joka tapahtuisi siten että ehdottomasti noudatetaan kristillisyyden siveysvaatimuksia sellaisina kuin ne katoolilaisessa kirkossa esiintyvät. Buchezin oppisuunnalla on kyllä merkityksensä juuri näiden tuotantoveljeskuntain takia, koska ne ovat Ranskan työväestössä herättäneet voimakasta yhteiskuvaisuustunnetta.

Saint Simonin oppisuunnalla ei käytännössä ollut siis hetikään niin suurta merkitystä kuin toisilla haaveilijoilla. Mestarin kuoltua koko aate lamautui. Mutta yhteiskunnalliseen ajatteluun ovat hänen mielipiteensä sangen suuresti vaikuttaneet, ja jo se seikka, että hän kapitalistisen tuotantojärjestelmän syntyessä oli niin paljon yläpuolella aikalaisiaan että näki sen suuret varjo-

puolet, on omiansa kohottamaan Saint Simonin viime vuosisadan suurmiesten joukkoon. Se kiroleima, minkä kirkollis-porvarillinen yhteiskunta-aines on häneen painanut, poistuu väkisinkin heti kun yhteiskunnan muuttumattomuuden valheoppi ennakkoluulona hyljätään. Ja nyt se jo alkaa olla hylkytavaraa – 100 vuotta Saint Simonin kuoleman jälkeen.

Charles Fourier.

Saint Simon oli syvämietteinen ajattelija, Fourier repivä arvostelija, mutta myös haaveilija tämän sanan täydellisimmässä merkityksessä.

Charles Fourier syntyi 1772. Hän oli kauppiaan poika ja itsekin kauppias, vaikka ei koskaan liene pitkälle kehittynyt tässä »jalossa valehtelemistaitteessa», kuten hän ammattiansa varsin vähän kunnioittaen sitä nimitti. Sitä innokkaammin hän harrasti maantiedettä, tähtitiedettä, kemiaa ja fysiikkaa ja kiinnitti kaupparetkillensä paljon enemmän huomiota yhteiskunnallisiin olosuhteisiin kuin »valehtelemiseen». Vuonna 1820 hän kokonaan antausi yhteiskunnallisten ja filosoofisten ongelmien tutkimiseen, kehitti omituista maailmankatsomustaan, rakenteli tuulen tupia ja uskoi niihin ehdottomasti. Ja tässä uskossa vähääkään horjumatta hän vuonna 1837 kuoli yhtä köyhänä kuin Saint Simon ja tuhannet muut, joille yhteiskunta vain tylyä puoltaan kääntää, kun eivät sen mieliksi ajatella tahdo.

Pitkä kokemus kauppaliikkeessä oli perehdyt-

tänyt Fourierin liike-elämän salaisuuksiin ja hän selvästi sai kokea sen pohjattoman ristiriitaisuuden mikä oli olemassa todellisuuden ja sen ihanteellisuuden välillä jota uusien olosuhteitten tuloksena oli saarnattu. Hän näki ja koki, miten valtiomiesten kaikki valtioviisaus kehittyi yksinomaan porvarillisten tuotantoa edistämään, miten suuret kaappaukset, mannermaan sulkemiset *), sodat ja armeijain varustamiset tapahtuivat vain valtaan päässeitten kapitaalain omistajain hyödyksi, vaikka niille koreasti annettiin kansan hyödyttämisen leima. Terävämmin hänen arvostelunsa sen takia iski olosuhteisiin joihin oli suuren vallankumouksen kautta päästy. Hän repäsi pirstoiksi kokosen valheverhon, joka oli todellisuuden eteen pingotettu ja jonka takana kansa yhä odotti niitä ihanteellisia onnen oloja mitä sille oli lupailtu ja ennusteltu.

Reposteltuaan rikki kapitalistisen yhteiskunnan ihanteellisuuden, Fourier ryhtyi luomaan uutta. Mielikuvituksensa koko voimalla hän antausi tulevaisuuden unelmoihiin, rakensi uuden yhteiskunnan pienimpiäkin yksityiskohtiaan myöten, teoreettisesti nerokkaan, matemaattisesti tarkan. Mikään ei unohtunut, ja koko maailman tulevaisuus oli hänellä yhtä varmana, yhtä ehdottomana kuin

*) Napoleonin toimenpide. Tarkoitti kaikkien Euroopan valtojen yhtymistä liittoon joka pitäisi Euroopan mantereen suljettuna Englannin tuotteilta. Yritys meni myttyyn.

puutarhurille on se hedelmä minkä hänen istuttamansa taimi tulevaisuudessa kantaa. Varmempainakin, sillä Fourier ei tyytynyt ainoastaan hedelmään, hän määräsi ennakolta puunsa joka haaran, oksan ja joka lehdenkin.

Fourierin lähtökohtana ei ole omaisuuden epätasaisuus — sen edellyttää hänen järjestelmänsäkin — eikä yleinen köyhäin kurjuus, kuten utopisteillä tavallisesti, vaan hän teroittaa pääasiallisesti tuotannon mahdotonta suuruutta ja siinä vallitsevaa anarkiaa, sekamelskaa, joka vaikuttaa että koko toivottu ihannemaailma on pirstoiksi särkynyt ja työn asema tuotannossa on kokonaan väärässä suhteessa. Ei hän liioin vetoa ihmisten tunteisiin, ei sääliväisyyteen eikä armeliaisuuden harjoittamiseen. Ihmisen omat aineelliset edut hän vetää esille, vaatii järjestystä yhteiskunnassa ja tuotannossa sopusointua, ei sentakia että siveellinen ja jumalallinen oikeus olisi sitä pyytämässä, vaan siksi että järjestys kaikille ihmisille tuottaa sen mitä nyt ei ole kellään ja että tämä oikeus on järjestyksen välttämätön seuraus. Jumala on maailman kaikkeuden luonut sopusointuiseksi, hän opettaa, ja tämän kaikkeuden eri yksityiskohtien välillä täytyy sentakia vallita sopusointuinen suhde; elävä ja kuollut (liikkumaton) luonto, ihminen, Jumala, maailma ja yleensä kaikkeus, universumi, on sopusoinnussa keskenään. Ja sama on laita ihmisten halujen ja taipumusten, niitäkään ei ole tukahuttamista varten luotu, vaan päinvastoin va-

paata järkevää käyttöä varten. Ihmisen intohimot, halut ja taipumukset eivät siis millään tavoin ole paheina yhteiskunnassa, kun vain yhteiskunnan olot ovat oikein järjestetyt. Ja yhteiskunnan tulee ensi kädessä taata jäsenilleen näiden intohimojen, halujen ja taipumusten vapaa tyydytys.

Mitkä sitten ovat ihmisen intohimot?

Tarkasti luokittelee Fourier ne, löytää ihmisestä kaksitoista eri intohimoa, jotka kolmeen eri osastoon jaettuina lajitellaan seuraavasti *):

Viisi tunneintohimoa	{	Näkö
		Kuulo
		Haju
		Maku
		Tunto
Neljä mieltymysintohimoa	{	Ystävyys
		Rakkaus
		Kunnianhimo
		Isällisyys
Kolme johtavaa intohimoa	{	Kilpailu
		Vaihtelu
		Yhdistely

Ensimmäinen intohimojen osasto, jos niitä oikein käytetään, saavat aikaan ihmiskunnassa hie-

*) Brisbane: Social Dectiny of Man.

noutta, taideaistia, terveyttä, iloa ja elämän halua. Toinen joukko jälleen jalostaa ihmisten keskinäisiä suhteita, luo sopusointua, tasapainoa rakentaa. Kolmas intohimojen osasto, Fourierin itsensä keksimä, on vaikuttavana tekijänä tuotannossa. Eri tuotantokuntain välinen kilpailu vaikuttaa oikein käytettynä mitä paraimpain tuotteiden syntymiseen, kiihoittaa parannuksien toimeenpanemiseen tuotannossa ja on keksimiskyvyn alituinen vaikutin ja ehtymätön lähde. Vaihtelu jälleen hävittää yksitoikkoisuuden joka nykyisessä työjärjestyksessä vallitsee ja tekee työn huvittavaksi, viehättäväksi, sellaiseksi jota kaipaa ja joka tuottaa tyydytystä. Yhdistelyn intohimo vihdoin täydentää työstä lähtevän nautinnon. Se merkitsee useammanlaisen halun tyydyttämistä yhdellä kertaa, esimerkiksi mieluisan toverin seurassa ihanan musiikin kuulemista ja ehkä vielä taiteen katselemista. Tuotantoon sovitettuna se on mieluisan työn suorittamista toverien seurassa joihin on sydämmellään kiintynyt.

Kun näiden intohimojen vapaa tyydytys taa-taan varmaksi, on tuloksena »Ryhmien» ja »Sarjoiden» muodostuminen. Ryhmä on Brisbanen määritelmän mukaan »kolmen, seitsemän, kahdeksantoista tai useamman henkilön yhteys, jotka vapaasti ja omasta tahdostaan ovat liittyneet yhteen toteuttamaan jotakin tarkoitusta, joko ammatillista tai huvittavaa. Mutta tarkoin teoreettisesti määritellen me ymmärrämme Ryhmällä joukkoa

joka on liittynyt yhteen maun yhtäläisyyden takia harjoittamaan jotakin teollisuuden, tieteen tai taiteen haaraa».

Täydelliseen Ryhmään kuuluu vähintään seitsemän henkilöä, nämä jälleen muodostavat kolme alaryhmää, kolme henkeä keskustassa, kaksi kummallakin siivellä. Kunkin Ryhmän kaksi siipeä edustaa kahta vastakkaista äärimmäisyyttä maku- ja taipumusten suhteen, keskusta taas on tasapainon ylläpitäjänä näiden äärimmäisyyksien välillä.

Sarja muodostuu eri ryhmistä, joita pitää vähintään olla viisi, samalla tavalla kuin Ryhmä yksilöistä. Esimerkiksi Sarja, joka kasvattaa karjaa, jakaantuu niin moneen Ryhmään kuin sillä on karjalajeja, ja kukin Ryhmä jälleen jakaantuu niin moneen alaryhmään kuin sen karjalajissa on vaihtelevaisuuksia.

Lisäksi on vielä huomattava että Sarjoja ja Ryhmiä ei mikään johtaja eikä päällismies muodosta, vaan jäsenet vapaasti valiten, eivätkä ne liioin ole mitään tarkoin rajoitettuja yhteyksiä, vaan itsekullakin yksilöllä on valta mielensä mukaan vaihtaa Ryhmiä ja Sarjoja.

Ennenkuin tätä yhteiskuntamuotoa voidaan toteuttaa käytännössä, täytyy vähintään olla tiedossa noin 2,000 jäsentä liitossa. Tätä liittoa kutsutaan nimellä Falanksi, ja se on Fourierin järjestelmän varsinainen yhteiskunta. Pienempiin yksityiskohtiin asti kuvaa Fourier Falanksin toiminnan.

Sen toimintapiiriin kuuluu noin kolmen neliömailin suuruinen maa-ala ja sen päärakennuksena on Palatsi. Tähän kuuluu kaksirivinen rakennus, noin 2,200 jalkaa pitkä ja kolmikerroksinen, ja Sarjain ja Ryhmäin tapaan on siinäkin niinkään keskus ja kaksi siipeä. Keskustassa harjoitetaan rauhallisia toimia, siellä on ruoka- ja keskusteluhuoneet, kirjasto j. n. e. Toisessa siipirakennuksessa ovat ääntä pitävät työpajat ja toisessa hotelli kaikkine mukavuuksineen vieraita varten. Palatsia vastapäätä ovat varastohuoneet ja säilytysaitat y. m. ja välinen tori on paraadeja ja juhlallisuuksia varten. Palatsin sisällä kulkee komea käytävä josta portaat johtavat jokaiseen rakennuksen osaan. Palatsin asukkaat voivat pakkasta, pyryä tai muuta ulkoilman viheliäisyyttä tuntematta olla tämän käytävän kautta yhteydessä työpajojen, varastohuoneitten y. m. kanssa.

Palatsin takana ovat puutarhat ja nellot, järjestetyt kauneuden vaatimusten ja maaperän luonnon mukaan.

Mitään loiseläviä ei Falanksissa ole, ei palvelijoita, ei sotilaita, ei poliiseja, ei joutilaita. Nais-ten ei tarvitse alituisesti olla yksitoikkosisissa talous-toimissa, vaan toimivat eri aloilla jotka heille erityisesti sopivat. Työ tapahtuu osuustoiminnan perusteella ja Falanksien rikkaus ja hyvinvointi on sentakia tavaton. Otaksutaan että Falanksiin kuuluu 400 perhettä. Jos kukin perhe erikseen eläisi, vaatisi kukin itselleen eri kyökin ja keittoastiat,

jokaisen 400 perheen emännän aika kuluisi tarkoin talousaskareissa ja tulokset kuitenkin olisivat huonot. Falanksissa keittäminen tapahtuu yhdessä suuressa keittiössä, ja kymmenen taitavata kokkia voi valmistaa paremman ruuan kunkin perheen maun mukaan. Samoin on kaikissa muissa toimissa laita; mitä paraimmat koneet ja muut apuneuvot kun ovat käytettävänä, tulee koko tuotanto olemaan pelkkää keveätä ja hauskaa ajan vietettä.

Lasten kasvatus on Falanksissa tärkeimmän huolenpidon keskuksena. Kaikki lapset saavat samallaisen kasvatuksen yhteisissä kouluissa ja kasvatuslaitoksissa. Ja kun kaikki ihmisen taipumukset ja halut katsotaan hyödyllisiksi, on opettajain päätehtävänä saada selville lapsissa nämä taipumukset, kehittää niitä ja johtaa ne oikealle tielle. Lasten luokittelu alkaa heti syntymisen jälkeen. Rintalapset ovat jaetut kolmeen luokkaan: rauhalliset eli hyvänluontoiset, levottomat eli äänekkäät ja hurjat eli hillitsemättömät. Kullekin näille luokille varataan eri huoneet. Lapsia hoitavat erityiset naiset joille on siihen taipumusta ja halua, mutta äidit saavat itse imettää lapsensa, jos haluavat.

Ijän mukaan lapset ovat jaetut seitsemään eri kuntaan ja kunkin kunnan kasvatus on sovitettu niiden taipumusten mukaan joita lapset eri ikäkausinaan osottavat. Kolmen vuotiaana jo lapsille annetaan keveitä ja mielyttäviä tehtäviä ja siten lasten taipumus leikkeihin jo aikaisin yhdistetään

hyötyyn ja herätetään heissä halua teollisuuteen. Ja sitä mukaa kuin lapset henkisesti ja ruumiillisesti kehittyvät laajennetaan heidän toimintapiiriänsä. Tässä suhteessa ovat huomattavat pikku lasten ryhmät, joihin kuuluu 10–12 vuotiaita lapsia ja jotka toimittavat kaikellaisia likaisia töitä, kuten lian ja lannan korjaamista ja siivousta j. e. n. Tämä toimi on heille annettu siksi että sen ikäisillä lapsilla, kuten Fourier selittää, on merkittävä taipumus kaikkea likaa ja saastaa käsittelemään.

Falanksin jäsenistöstä on seitsemän kahdeksatta osaa maanviljelijöitä ja teollisuustyön tekijöitä; loput ovat kapitalisteja, tiedemiehiä ja taiteilijoita. Falanksi nimittäin ei itse asiassa ole puhtaasti kommunistinen, vaan sen omaisuus on osakeyhtiön, vaikka jokaisella yhtiön jäsenellä ei tarvitse olla osaketta eikä jokaisen osakkeen omistajan tarvitse jäsenenä olla. Falanksin tileissä on kullakin jäsenellä konttonsa ja hänen palkkansa määrää neuvoskunta itsekunkin kyvyn ja työn luonteen mukaan. Kunkin vuoden lopussa kirjat päätetään ja voitto jaetaan seuraavasti:

Työlle viisi kahtatoista osaa.

Kapitaalille neljä kahtatoista osaa.

Nerolle ja kyvyille kolme kahtatoista osaa.

Tällainen voiton jako ei kuitenkaan synnytä mitään ristiriitaa; kullakin jäsenellä voi olla yksi tai useampia osia Falanksissa, hän voi tehdä työtä

yhdessä tai useammassa Ryhmässä, kehittää erikoista taitoa yhdessä tai useammassa teollisuushaarassa ja siten saada osansa kustakin voiton jakoluokasta. Kapitalisti voi joko tyytyä pelkkään osinkoon taikka lisäksi tehdä työtä ja köyhä taas ansaitsee enemmän tai vähemmän aina ahkeruuden ja taidon mukaan. Kullakin on tilaisuus elää loisteliaasti tai ylellisesti, sillä kumpikin on Falankissa edustettuna.

Tällainen on pääkohdissaan Fourierin rakentama ihanneyhteiskunta. Työn vapaaehtoinen valinta toiminnan vaihtelu tavan takaa, työtoverien valinta keskinäisen kiintymyksen mukaan, työn jako ja kilpailu eri Ryhmien ja Sarjojen välillä. — Siinä ne pylväävät joille Fourier laskee koko yhteiskunnallisen järjestyksen ja joista itsestään oli onni ja hyvinvointi seuraava. Niiden yhteydessä vielä oli teollisuus sellaisenaan saatava ulkopuolisesti niin loistokkaaksi ja komeaksi kuin mahdollista, ja keinotekoisina houkutuskeinoina hän vielä tärkeinä pitää kunnianimiä, ritarimerkkiä, virkapukuja j. n. e.

Fourierin luottamus tähän loistavaan mielikuvitusrakennukseen oli järkähtämätön. Elämänsä loppuun asti hän odotti miljoonamiestä hänelle rahoja tuomaan joilla toteuttaa aiheet. Hän oli varma siitä että tämä järjestelmä oli asteettain maailman voittava ja hävittävä nykyisen anarkian. Kun vain kerran yksi Falanksi oli perustettu, seuraisi toisia nopeasti, kunnes koko maailma olisi

niitä täynnä. Matemaattisella tarkkuudella laski Fourier Falankseja maailmassa lopulta olevan ummelleen kaksi miljoonaa. Koko maailma oli muuttuva veljesliitoksi, jossa sivistys ja kieli oli oleva yhteistä. Konstantinopeli oli tuleva maailman pääkaupungiksi sekä *omniarkin*, maailman toimeenpanevan päämiehen, asuinsijaksi. Maailman hallituksessa tulisi paitsi omniarkia olemaan kolme augustusta, 12 caesarinaa, 48 keisarinnaa, 144 kaaliifia, 576 sulttaania j. n. e.

Vielä on Fourierin järjestelmästä mainittava osa joka on rohkeimpia hänen mielikuvituksensa luomista. Hän selittää että samoin kuin ihmisellä on kullakin taivaan kappaleellakin lapsuuden, kehityksen, surkastumisen ja kuoleman aikakausi. Taivaan kappaleen keskimääräinen ikä on 80,000 vuotta. Sen ajan kuluessa ihmissuku kulkee läpi 32 kehitysjakson. Nykyaikana on viides jakso, sivistyksen aikakausi, menossa. Kahdeksas jakso on oleva yleisen sopusoinnun ja onnen aika. Tämän jälkeen seuraa maapallolla aikakausi jolloin ilmanala kaikkialla muuttuu samallaiseksi; pedot häviävät ja uusia ihmisille hyödyllisiä eläimiä sikiytyy; valtamerien vedet saavat suloisen mehujuoman maun ja maailma on oleva täydellinen paratiisi.

Koko tämän yksityiskohtaisen järjestelmänsä Fourier piti ehdottomasti oikeana ja ainoana mahdollisena elämänsä loppuun asti. Kymmeniä rahapohaita hän puhutteli, selvitteli heille järjestelmänsä, mutta uskostaan hän ei vähääkään jär-

kähtänyt, vaikka toivottu miljoonamies aina vain pysyi piilossa. Hän oli vakuutettu siitä että oli keksinyt »yhteiskunnan painovoiman», samoin kuin Newton oli keksinyt fysikaalisen painovoiman, ja hän piti keksintönsä aivan yhtä hyvin tieteellisenä tuloksena kuin Newtonin keksintökin oli. Mutta unelmiensa toteutumista hän ei nähnyt, sillä vasta hänen kuolemansa jälkeen hänen mietelmänsä etupäässä Amerikassa saivat alulle liikkeen joka kykeni kokeiluihin antautumaan.

Fourierin järjestelmä käytännössä.

Fourierin innokkain ja tarmokkain opetuslapseksi, Albert Brisbane, oli amerikalainen. Hän syntyi Bostonissa, N. Y. 1809.

Brisbane oli yläluokan lapsia, varakkaan maanomistajan ainoa poika. Hän sai hyvän kasvatuksen ja vartuttuaan läksi laajentamaan tietopiiriänsä Eurooppaan, oleskellen varsinkin Berliinissä pitkät ajat, opiskellen ajan filosofisia virtauksia Hegelin koulukunnassa. Humaaniset harrastukset tempasivat hänetkin mukaansa, ja ennen pitkää hän oli Saint Simonin hartaita oppilaita ja apostoleita. Bazardin ja Enfantinin välisen kiistan aikana hän kuitenkin sen suunnan jätti, ja melkein samaan aikaan hän tutustui Fourierin mietelmiin. Ne hänet saivat aivan haltioihinsa. Hän löysi sen johtolangan jota oli kauan etsinyt. Inhimillinen työ, tähän asti jumalallisena rangaistuksena pidetty, olikin kunniata tuottavaa, ylevätä, jaloa! Sen kottaminen oikeaan arvoonsa — siinä hänen elämänsä tehtävä jota turhaan oli pimeästä hapuillut!

Hän muutti Pariisiin jossa perin pohjin alkoi

tutkia uuden mestarinsa oppia, mieltymen ja kiintymisen siihen yhä enemmän. Pari vuotta ennen Fourierin kuolemaa hän palasi kotimaahansa ja alkoi uutta evankeliumia levittämään aluksi vain toveripiirissä, sitten laajemmalle ja vihdoinkin julkaisi pääteoksensa »ihmisen yhteiskunnallinen tarkoitus» (Social Destiny of Man) jonka teoksen julkaisemisesta fourieristinen liike, täynnä intoa, hehkoa, uskoa ja varmuutta, sai alkunsa Yhdysvalloissa. Teos oli selitys Fourierin mieltemistä sekä niiden sovittamisesta käytäntöön Amerikassa.

Brisbane julkaisi teoksensa 1840, ja se sytytti fourieristisen profeettahengen toiseen, ehkä vaikuttavimmin toimineeseen apostoliin, nimellä Horace Greeley. Yhdessä nämä molemmat alkoivat julaista viikkolehteä joka kuitenkin jo kahden kuukauden kuluttua kuoli. Mutta parin vuoden päästä, kun Greeley oli perustanut Tribune nimisen päivälehden ja saanut sen leviämään noin 20,000 painoksena, ryhdyttiin siinä säännöllisesti levittämään Fourierin oppeja. Joka numerossa oli siinä yksi palsta fourierismia, jota tällöin tunnettiin Association liikkeen nimellä. Noin vuoden ajan oli tämä Tribune fourierismin asianajajana. Sitten perustettiin liikkeelle kokonaan oma äänenkannattaja, »Phalanx» niminen, jota 1845 seurasi »Harbinger»; se painettiin jo kuuluisalla Brook Farmilla, josta oli muodostettu fourieristinen falanksi.

Koko liike alkoi sängen otolliseen aikaan. Vuonna 1837 oli Amerikassakin teollisuuspula

mitä vaikeinta laatua, työt olivat seisauksissa, kurjuus ylimmillään. Koko talous- ja teollisuusjärjestelmä näytti olevan kukistumaisillaan, valtion ja yksityisten armeliaisuushommat eivät suuria aikaan saaneet ja ihmisissä, ajattelevissa ihmisissä vakaantui arvelu että yhteiskunnallisen talousjärjestelmän koneisto oli kihnaantunut rikki ja uutta tarvittiin. Tämä selittää puolestaan fourierismin, samoin kuin muidenkin radikaalisten uudistusliikkeiden menestyksen tänä aikana.

Fourierismin apostolit olivat aikansa innokkaimmat. Mestarin luja luottamus ihanteeseen oli vallannut opetuslapsetkin; innostuttavat ponnistukset, jotka eivät saaneet »levätä eikä peräytyä», tulivat luonteen omaisiksi näille apostoleille, voiton varmuus oli ihmeen vankka ja sekä henkiset että aineelliset uhraukset olivat tavattomat. Kolmikertainen lunastuslause — »ihmisten yhteys oikeassa yhteiskunnassa, ihmisten ja Jumalan yhteys oikeassa uskonnossa, ihmisten ja luonnon yhteys luovassa taiteessa ja teollisuudessa» — se levisi kautta koko maan ja satoja tuhansia ihmisiä liittyi liikkeen innostuneisiin riveihin. Vuonna 1844 näiden »Associationistien» yhteinen edustajakokous pidettiin New-Yorkissa. Siellä perustettiin varsinainen fourieristinen liitto, »National Confederation of Associations», jonka äänenkannattajaksi hyväksyttiin »Phalanx» lehti ja 18-henkinen toimeenpaneva komitea valittiin liiton asioita jaamaan. Samalla siellä julistettiin Fourierin Fa-

lanksit yhteiskunnallisten epäkohtien yleisrohdoksi ja niiden perustamista pidettiin liiton tärkeimpänä tehtävänä.

Fourier itse ei luottanut Falanksiensa menestymiseen pienoiskoossa. Hänen matemaattisesti tarkkojen laskujensa mukaan piti jäseniä olla vähintään 1,500–2,000 ja pääomaa noin miljoona frangia, ja kaikista pikkuyrityksistä hän vakavasti varotti opetuslapsiaan. Brisbane kuitenkin oli liiaksi malttamaton odotellakseen näin suuria edellytyksiä ja siksi hän tinki mestarin vaatimuksista suuren osan pois, päätellen että 400 henkeä riitti falanksin muodostamiseen.

»Helppoimmin saattaa Associationin muodostaa siten», hän opetti, »että kehoitetaan 400 henkeä liittymään yhteen ja kukin ottaa 1,000 doll. arvosta osakkeita, mikä muodostaa 400,000 doll. pääoman. Osakkeen omistajat saavat neljänneksen Associationin koko tuotannosta eli voitosta; jos he haluavat, voivat he saada varman 8 prosentin koron. Tuhannen dollarin sijoitus tuottaa 80 doll. vuotuista korkoa. Tällä summalla Associationin tulee taata henkilölle asunto ja elanto; ja se voidaan tehdä. Rakennus voidaan pystyttää 150,000 dollarilla ja korko siitä 10 prosentin mukaan on 15,000 doll. Kun tämä summa jaetaan 400 joka on henkilöitten luku, saadaan 37,50 doll. vuodessa kutakin henkilöä kohti vuokraa. Muutamisiin asuntoihin kuuluisi useampia huoneita ja ne vuokrattaisiin 100 doll. tai vähemmällä, joten

noin puolet huoneista voitaisiin vuokrata 20 doll. vuodessa. Henkilölle, joka haluaisi elää mitä halvimmillä menoilla, jäisi vuokran suorituksen jälkeen vielä 60 doll. Kun »Association» itse viljeli hedelmänsä, jyvänsä, kasviksensa, karjansa j. n. e. ja kun se säästäisi tavattomasti polttoaineissa, keittäjain lukumäärässä ja kaikessa muussa, voisi se halvinta täysihoidtoa antaa 60 doll. vuodessa. Siten 1,000 doll. sijoittanut henkilö saisi varmasti käytettäväkseen mukavan huoneen ja täysihoidon korollansa, ja säästään eläisi ja saisi lisäksi kaiken mitä ikinä voi tuottaa työllään. Hän saisi elää sitäpaitsi komeassa kauniiden peltojen ja puutarhojen ympäröivässä rakennuksessa».

Tämän kaavan mukaan innostuttiin Amerikassa fourierismia toteuttamaan. Aate oli kiihkoisalla voimalla levinnyt huonon ajan kiusaamiin kansan joukkoihin, jotka pääasiana pitivät päästä niin pian kuin mahdollista vapaan kilpailun taistelusta pois Falankkien yhteiselantoon. Tämä halu se voitti kaikki edellytysten ja mahdollisuuksien järjellisen punnitsemisen, ja Brisbanenkin tingityt vaatimukset tuntuivat jo liian suurilta. Missä vain fourieristinen aate oli muutamiaakin kokoon tuonut, siellä jo Falanksi suunniteltiin ja toteuttamiseen käsiksi käytiin. Useimmissa tapauksissa pääoma oli sangen pieni, toisissa sitä ei ollut ollenkaan, mutta falankseja syntyi kaikkialle aivan kuin lehtiä puuhun lämpimän kevätsateen jälkeen.

Luonnollisesti ei ensimmäisiäkään Fourierien

tarkoituksia tällä neuvoin voitu toteuttaa. Falanksit sijoitettiin useimmissa tapauksissa perkaamattomiin erämaihin, maa kiinnitettiin mahdollisimman korkeasta ja jäsenet, joilla ei aavistustakaan ollut uutisviljelyksestä, antausivat maata perkaamaan, kyntämään ja kylvämään. Teollisuustuotanto jäi hurskaaksi toivomukseksi tulevaisuuden varalle. Innostusta riitti tavallisesti niin kauan kuin kiinnitysvelan ensimmäiset sitoumukset lankeivat maksettaviksi. Silloin Falanksi melkein säännöllisesti luovutti omaisuuden alkunsa kapitalististen velkojainsa huostaan.

Kaikille ei kuitenkaan käynyt yhtä huonosti. Muutamain onnistui toteuttaa fouristiset aatteet laajemmallekin.

Ensimmäisenä fourieristisistä yritelmistä on mainittava Pohjois-Amerikan Falanksi, joka eli kokonaista 12 vuotta.

Se perustettiin syyskuussa 1843 jolloin Falanksia varten valitulle alueelle New Jerseyn valtiossa muutti muutamia perheitä New Yorkista ja Albanysta. Seuraavana vuonna oli vakituksia asukkaita jo satakunta.

Alkuperäistä pääomaa oli tällä Falanksilla 8,000 doll. Sillä lähdettiin alkuun. Aluksi rakennettiin väliaikainen asuinrakennus, mutta se sangen pian vaihdettiin kolmikerroksiseen Palatsiin, jossa oli keskus ja toinen siipi, kumpikin 150 jalan pituiset. Monenlaisiin teollisuushommiin käytiin käsiksi heti alusta pitäen, muun muassa pienen

puron varteen rakennettiin mylly, mutta pääelinkeinona oli kuitenkin maaviljelys. Noin 70 eekkeriä käsittävä kaksinainen hedelmätarha oli erinomaisessa kunnossa ja yleensä muutkin pellot ja niityt kelpasivat esimerkiksi naapureille. Falanksin omaisuuden arvo kasvoikin sentkia vuosi vuodelta. Jo 1844 se arvioitiin 28,000 doll. ja 1852 oli se noin 80,000 doll.

Falanksin asukkaiden enemmistö oli sivistynyttä hienostoa, mutta siitä huolimatta luistivat työt hyvin, varsinkin alkuaikoina. Ne järjestettiin melkein heti Ryhmä- ja Sarjajaon perusteelle ja palkka määrättiin työn mukaan. Raskaasta ja vastenmielisestä työstä maksettiin korkein palkka, hauskasta ja kevyestä alin. Tiilen tekijät esimerkiksi saivat 10 senttiä tunnilta, maatyön tekijät 8 senttiä, lääkäri sai vain 6 $\frac{1}{4}$ senttiä tunnilta. Paitsi noita säännöllisiä palkkoja maksettiin vielä ylimääräisesti erikoiskyvyistä sekä Falanksin asian johtamisesta. Niinpä esim. rakennusryhmän päällikkö, jonka tuli määrätä, suunnitella ja johtaa työt omalla työalallaan, sai tavallisen palkkansa lisäksi 5 senttiä tunnilta korvaukseksi johtokyvystään.

Jäsenillä oli täysi oikeus itse valita työnsä ja määrätä oma työaikansa. Heidän työnsä merkittiin heidän tililleen ja kerran kuukaudessa oli yleinen maksupäivä. Kunkin vuoden lopussa jaettiin sitten varsinaiset voitto-osingot. Työn osuus nousi tällöin noin 13 doll. ja kapitaalın noin 5 % sijoitetusta kapitaalista.

Suuria eivät yhteiskunnan jäsenten tulot näinmuodoin olleet, mutta elantokin oli jotenkin helppoa. Palatsissa maksoi kaikilla mukavuuksilla varustettu huone vain 12 doll. vuodessa. Ruokaa sai tilauksen mukaan. Kahvi maksoi $\frac{1}{2}$ senttiä kuppi, voi $\frac{1}{2}$ senttiä, liha 2 senttiä j. n. e. Kunkin jäsenen tuli maksaa tämän lisäksi $36 \frac{1}{2}$ senttiä viikossa ruokailuhuoneen käyttämisestä. Kukin jäsen piti mukanaan kirjan johon ruuan tarjoojat merkitsivät kunkin ruoka-annoksen, ja kuukausitilissä ne tasattiin.

Elämä Falanksissa oli siellä kävijäin kertomusten mukaan erittäin hauskaa. Kun päivän työt olivat suoritettut, vietettiin iltaa lukemalla, soitolla ja tanssilla. Aukkaat olivat kaikki »maailmallista» väkeä, itsensä kiduttamista varten ei sitä oltu perustettu, ja kaikin neuvoin koetettiin elämä muodostaa niin onnelliseksi kuin mahdollista. Kaikesta huolimatta oli onni ja hauskuus kuitenkin vain pintapuolista laatua. Se tarvitsi voimassa pysyäkseen koko joukon ulkopuolista osanottoa ja kannatusta. Ensi vuosina sitä olikin paljon tarjolla, kun fourierismin ystäviä tavan takaa kävi Falanksissa vierailulla ja mukanaan toi sitä innostuttavaa tuulahdusta mitä liike ulkomaailmassa silloin vielä nautti. Mutta fourieristiset kokeilut muualla kukistuivat vähitellen, innostus ja usko liikkeen parantavaan voimaan laimentui yhä enemmän, ja kun Pohjois-Amerikan Falanksikaan ei kyennyt aineellisia etuja parantamaan erityisemmässä määrässä,

alkoi jäsenistössä vähitellen itää kaipaus takasin vapaan kilpailun taisteluun ja niihin aineellisiin mahdollisuuksiin mitä vapaa kilpailu kullekin yksilölle antoi, joskin vain harvoille onnistumiseen asti. Tämä kaipaus alkoi ensiksi synnyttää hallintoriitoja, sitten jo napinaa liian vähäisten ansioitten johdosta, ja joskaan ei yleisesti puhuttu Falanksin hajoittamisesta, kyti se ajatus kuitenkin jo enemmistön mielissä. Syyskuussa 1854 paloi Falanksin mylly joka oli tullut maksamaan noin 12,000, doll. ja se tapaus vihdoin tuotti ilmoille nämä ajatukset. Vaikka uuden myllyn rakennusrahat au-liisti tarjottiin Falanksin ulkopuolelta lainaksi, esitti joku kuitenkin että myllyä ei rakennettaisi, vaan hajoitettaisiin koko yhteys. Esitys tehtiin aivan äkkiä; sittenkään se ei herättänyt mitään hämmästyttä, vaan ryhdyttiin esityksestä äänestämään. Ja ulkopuolisten suureksi ällistykseksi taukosi Pohjois-Amerikan Falanksi täten toiminnastaan. Sen omaisuus myytiin pakkohuutokaupalla ja osakkeen omistajat saivat 66 senttiä dollarista.

Fourieristisista kokeiluista kuuluisin oli Brook Farm niminen noin 200 eekkeriä sisältävä maatila Bostonin lähistöllä. Alkuperäisesti se ei ollut mikään fourieristinen Falanksi, vaan erään joukkokunnan koti, joka joukkokunta tunnettiin nimellä »Transcendental Club», se on »Yläilmalaisten Yhdistys». Tähän yhdistykseen kuului joukko innottelevia haaveilijoita jotka tavan takaa kokoontuivat toistensa koteihin pohtimaan »kaikkia mah-

dollisia ja mahdottomia probleemeja filosofian, politiikan ja uskonnon aloilta», kuten Hillquit sanoo. Haaveilujensa takia heitä pilkallisesti ruvettiin sanomaan »yläilmalaisiksi», ja he sen omak-suivat kunnianimenä, sillä he uskoivat, »oikeuden järjestykseen joka on ulkonaisten aistimien ulot-tuvaisuuspiirin yläpuolella». Yhdistys julkaisi »The Dial» nimistä aikakauslehteäkin, jossa terävästi kirjoiteltuja artikkeleita ilmestyi ihmisolemuksen ja elämän tarkoituksesta ja suhteesta maailman kaik-keuteen.

Tämä piiri pysyi kauan aikaa omien miitel-mäinsä ja ajatelmaansa kehyksissä pyrkimättäkään varsinaisesti fourieristisen liikkeen yhteyteen. Vuon-na 1840 George Ripley, yhdistyksen varsinainen sielu, rupesi puuhaamaan erinäistä siirtolaa »ylä-ilmalaisille». Keväällä 1841 valittiin ylläoleva maa-tila sellaiseksi siirtolaksi ja sen nimeksi pantiin »Brook Farm, maanviljelys- ja kasvatustila», ja sen tarkoitusta selitettiin perustuslakien johdan-nossa seuraavaan tapaan:

»Voimakkaammin edistää inhimillisen sivilis-tyksen suuria tarkoituksia, muodostaa elämän ul-konaiset olosuhteet viisauden ja puhtauden perus-teella, istuttaa oikeuden ja rakkauden periaatteet yhteiskuntajärjestöömme jumalallisen sallimuksen lakien kanssa sopusoinnussa, perustaa veljellisen yhteistoiminnan järjestelmä itsekään kilpailujär-jestelmän tilalle» j. n. e.

Itse peruslaissa määrättiin että siirtolan omai-

suus oli oleva osakeyhtiöllä jonka osakkeitten nimellisarvo oli 100 doll. Kullekin jäsenelle taatiin työtä kunkin kykyjen ja halun mukaan. Kaikesta työstä oli oleva yhtäläinen korvaus, kapitalille myönnettiin 5 % korko, työpäivä korkeintaan 10-tuntinen, alle kymmenen ja yli 70 ikävuoden oleville vapaa toimeentulo, samoin kuin kaikille sairaille ja työhön kykenemättömille. Kasvatus, lääkärinapu ja kirjasten ja kylpylaitosten käyttö taatiin jokaiselle vapaaksi.

Siirtolan hallinto oli oleva neljän kolmihenkisen komitean käsissä, jotka edustivat yleistä hallintoa, maanviljelyshallintoa, kasvatushallintoa ja raha-asiaain hallintoa.

Koululaitos oli siirtolasta tärkein. Se oli neliosastoinen: pikkulasten koulu alle kuusivuotiaille, alkeiskoulu 6-vuotiaille, valmistava koulu korkeampia tutkimusaloja tavoitteleville ja 6-vuotinen kurssi yliopistoon aikoville.

Brook Farm oli siis vakaasti taipuvainen fourierismiin, vaikka sen perustajat eivät pitäneetkään itseänsä fourieristeina. Ajan henkisten rientojen sieluna kaikkialla oli Brisbanen loihtima yhteiskunnallinen uudistusliike eivätkä »yläilmalaisetkaan» voineet sen vaikutuksista päästä. Siirtolan jäsenistö, vaikka olikin harvalukuinen taisteli monenlaisia vaikeuksia vastaan sangen urhoollisesti. He osasivat säilyttää pitkän aikaa ihanteellisen innostuksensa asiansa suuruuteen ja oikeuteen ja heillä oli ulkpuolella runsaasti ystäviä. Kris-

tillinen uskonto oli korkeassa arvossa, mutta mitään ahdasta lahkolaisuutta ei ilmennyt heidän joukossaan. Itse Ripley oli pappismies, ja hänkin käsitti kristillisyyden käytännöllisesti, yhteisteollisuus oli keskinäistä auttamista kuorman kantamisessa. Fourieristinen liike oli kuitenkin siksi voimakas että kaikki yhteiskunnalliset parannusyritykset kohdistuivat siihen liikkeeseen, eikä »yläilmallisten» onnistunut mainittavassa määrässä kartuttaa jäsenistönsä lukua. Kolmen vuoden kuluttua oli Brook Farmin asukasluku vielä sadan alapuolella. Tämä seikka se pääasiassa lienee vaikuttanut että »kaikki havainnot olivat osoittaneet totuudeksi Fourierin käytännöllisen järjestelmän» ja että Brook Farmin johtajat 1844 julistivat siirtolansa fourieristiseksi Falanksiksi. Fourierin järjestelmä otettiin käytäntöön, hallinto muodostettiin uudelleen ja Ryhmät ja Sarjat alkoivat työskennellä makujen ja keskinäisen myötätuntoisuuden perusteella.

Tämä askel saattoi Brook Farmin koko fourieristisen liikkeen keskuksi. Liikkeen äänenkannattaja »Harbinger» muutettiin siirtolaan ja sieltä käsin alettiin varsinainen lähetystyö ulkopuolelle. Ja siirtolan aineelliset asiat näyttivät varmin askelin yhä paranevan; väkiluku lisääntyi, alinoma tuli uusia jäsenhakemuksia, teollisuusyrityksiä laajennettiin ja ruvettiin rakentamaan suurta palatsia. Fourieristinen liike näytti Brook Farmissa jo todistavan maailmalle mestarin ereh-

tymättömän laskutaidon sekä niiden epäilysten tehottomuuden jotka väittivät että korkeakirjallinen sivistys ei pysty ylläpitämään raakaa työtä vaativaa siirtolaa. Toivo asui ja eli Brook Farmilla.

Mutta sittenkin se oli pintapuolista, hiekalle rakennettua.

Myrskyssä se ei kestänyt.

Komea rakenteilla oleva Palatsi syttyi eräänä kevätiltana 1846 tuleen ja siinä paloi myös 7,000 dollarin arvon mukana Brook Farmin valheellisesti vakava perus. Myötäkäymisen päivinä oli into laimennut, kapitalismin vapaa kilpailu houkutteli alituisesti yksilöllisillä pettävillä mahdollisuuksillaan. Hiukan toista vuotta koettivat innokkaimmat vielä ponnistella, mutta turhaan. Vastoinkäymiset olivat vieneet uskon yhteisönsä mahdollisuuteen ja seuraavan vuoden syksynä riutunut Falanksi menetti kaiken merkityksensä Kirkollinen orpokoti on nyt paikalla opettamassa kaiken maallisen turhuutta pienokaisten maallista tietoa janooville sieluille.

Fourieristisistä kokeiluista on kolmannella sijalla vielä mainittava Cerescon siirtola eli Wisconsinin Falanksi. Se ansaitsee mainitsemista etupäässä sentakia että siellä käytännöllisyys otettiin pääasiaksi ja jätettiin filosofiset mietiskelyt sikseen.

Wisconsinin Falanksi perustettiin 1844 Fond du Lac kauntissa. Parisen kymmentä Fourierin aatteisiin innostunutta miestä läksi sanotun vuo-

den keväällä Wisconsinin sydänmaille jossa he ostivat ison maapalasen käteisellä rahalla ja perustivat Ceresco nimisen siirtolan. He laativat itselensä tarkat säännöt ja laillistivat Wisconsinin Falanksin nimisenä yhdyskuntana. Kun koko paikkakunnalla ei paljon muita ollut kuin fourieristeja, saivat he käytettäväkseen paikkakunnan valtiolliset ja kunnalliset oikeudet joita he myös ymmärsivät hyväksensä käyttää. Kolme vanhinta jäsentään he valitsivat rauhantuomareiksi, kolme jäsentään he lähettivät valtion senaattiin ja yksi heikäläisistä kerran pyrki valtion kuvernööriseksi silloisen »Free Soil» puolueen vaalilistalla, mutta joutui tappiolle.

Työssään he olivat ututteria ja kohottivat siirtolansa omaisuutta siten melkoisesti. Sarja ja Ryhmäjärjestelmää he eivät noudattaneet, mutta pysyivät muuten tuotannon tulosten jaossa niin lähellä kuin suinkin Fourierin ajatuksia. Keskimääräinen palkka oli 6—7 senttiä tunnilta ja asunto ja ruoka y. m. tarpeet maksoivat 60—70 senttiä viikolta. Jäseniä yhdyskuntaansa valitessaan he pitivät silmällä hakijan varallisuutta ja ruumiillista kykeneväisyyttä. Aineellinen menestys Falanksilla sentakia olikin koko hyvä, mutta henkinen ei kehumista kestä. Kirjastoa ei heillä ollut eikä mitään muutakaan henkisten tarpeitten tyydyttämistä varten otettu.

Keskinäiset riidat ja innostuksen puute Wisconsinin Falanksinkin lopulta sortivat. Yhdyskun-

taan muodostui kaksi puoluetta; toinen, hiukan vanhempi, vaati yhteiselantoa, toinen taas yksityistä. Yhteiselannon kannattajat olivat kaiken aikaa voitolla, mutta yksityiselannon puoltajat eivät enemmistön tahtoon taipuneet. Lopulta sitten päätettiin palata takaisin maailmaan, ja jonkinlaista tyytyväisyyttä lie kokeilijoille tuottanut se seikka että kun yhdyskunnan omaisuus myytiin huomattiin että osakkeen omistajat saivat takaisin pääomansa ja vielä kahdeksan prosenttia koronkin. Wisconsinin Falanksi yksin fourierististen kokeilujen joukossa osottaa aineellista voittoa.

Muista fourieristisistä kokeiluista ei ole suuria sanomisia. Pennsylvanian karuilla vuorimailla tapahtui useita kokeita, samoin New Yorkissa ja Ohiossa. Mainittava on myös Michiganin Alphadelphian Falanksi, joka toista vuotta kuolemata pakoili ja jonka onnistui jäsenlukunsa kohottaa aina 1,200 asti. Kaikkien pääpiirteet olivat samat: tavaton innostus perustettaessa jota kesti niin kauan kuin oli huomattu että ponnistukset olivat liian raskaita ja tulokset liian pieniä. Ihmisillä on erinomainen taipumus syyttää toisiaan yhteisistä vastoinkäymisistä, ja niin olivat vastoinkäymiset alituisten riitojen lähteinä. Fourieristisiä Falankseja lasketaan kaikkiaan olleen puolisen sataa Amerikassa ja jokaisella niistä oli samallainen loppunsa. Suuret taloudelliset häviöt, jotka asian uurastajat saivat kärsiä, koituivat voitoiksi vapaan kilpailun yritteliäille keinottelijoille, jotka

osasivat hedelmät niittää fourieristien vaivalloisista kylvöistä. He niistä yritelmistä hyötyivät, kommunistiset haaveilijat hävisivät. Ja aineellinen häviö oli pientä henkiseen verraten. Sillä tapioitten katkeruudet johtivat joko epätoivoon tai itsekkäiseen välinpitämättömyyteen. Myöhempinä aikoina tapaamme fourieristisen liikkeen, inhimillisen vapauden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien liikkeen eturivin miehiä itse sydämättömässä nylkemis- ja riistämistoimissa, näemme heidän julki-suuden miehinä taistelevan vanhoillisuuden ja kapitalismin pääleireissä yhä nousevan köyhälis-tön vapautusliikettä vastaan, jonka hyväksi he nuoruutensa tanakimman tarmon ja intohimoisen innostuksensa ovat uhranneet. Ja me näemme itse jänteveyden, itse tarmokkuuden, Fourierin suurimman opetuslapsen Brisbanen katselevan alati epäillen, joskin myötätuntoisena valtavata työväenliikettä, joka kuitenkin alati saavuttaa voittoja hänen saarnaamiensa tarkoitusperiensä toteuttamiseksi.

Epätoivon ja pohjattoman itsekkyyden läh-teinä me usein löytäisimme koko kasan petty-neitä ihanteita ja toiveita.

Fourierin puolustukseksi on kuitenkin sanot-tava että hänen Falanksejansa ei milloinkaan ole koetettukaan toteuttaa sillä tavalla kuin hän itse tarkoitti. Käytäntö ei siis oikeastaan ole suora-naisesti todistanut hänen Falanksiensa mahdotto-

muutta. Mutta se mahdottomuus on kuitenkin todistettu, sillä käytäntö on todistanut sen että ihmisriistäminen ei ennen loppu kuin se riistämisen kautta saavutettavissa oleva yksilön hyöty on tehty mahdottomaksi.

Robert Owen.

Suurista haaveilijoista oli Robert Owen epäilemättä lähimpänä niin sanoaksemme käytännöllistä yhteiskunnallista totuutta. Häntä useat pitävät nykyaikaisen sosialismin varsinaisena isänä, ja varmaa onkin että tieteellisen sosialismin järjestäjät Marx ja Engels häneltä saivat paljon vaikutelmia.

Robert Owen syntyi 1771 Newtovnin kylässä Skotlannissa köyhistä vanhemmista. Hänen opillinen kasvatuksensa rajoittui sängen vähään, sillä jo 11 vuotiaana hänen oli lähteminen kauppalvelukseen Lontooseen. Hänen luontaisia ominaisuuksiansa jo tällöin olivat tavaton järjestämiskyky, uupumaton uutteruus, erinomainen huomiokyky varsinkin ihmisluonteisiin nähden ja syvä myötätuntoisuus kaikkia kovaosaisia kohtaan. Nämä ominaisuudet täydensivät hänen puutteellisia alkeistietojaan ja loivat hänelle loistavia mahdollisuuksia liike-elämässä.

Jo poikasena hän alkoi tekemään havaintoja elämästä ja yhteiskunnasta, ja jo nuorena hänellä

oli niissä asioissa vakaumus, jolle hän uskollisena pysyi koko elämänsä ajan. »Ihmisestä tulee kurja, julma raakalainen, ihmissyöjä tai korkeasti sivistynyt ja hyvä olento riippuen niistä olosuhteista joiden alaiseksi hän syntyessään joutuu». Se oli hänen elämäkäsityksensä juuri. Rohkeasti hän teki väitöksensä. »Ihmislunne on alkupe-
rältään hyvä ja sitä voidaan harjoittaa, kasvattaa ja muodostaa syntymästä alkaen sillä tavoin että kaikkien lopulta on tullava sopusointuisiksi, hyviksi, viisaiksi, terveiksi ja onnellisiksi. — — — Ihmisluonteen muodostavat häntä ympäröivät olosuhteet, eikä hän siis ole sovelias enemmän ylistykselle kuin moitteellekaan, ja jokainen yleislunne voidaan maailmalle lähettää joko hyvänä tai pahana käyttäen keinoja jotka suureksi osaksi ovat inhimillisten hallitusten käytettävissä».

Jo tällöin siis Owen viittaa hallituksella olevan velvollisuuksia joita ei vielä oltu velvollisuuksiksi tunnustettu. Yhteiskunnan oma syy oli että sen jäsenissä oli huonoja luonteita, yhteiskunnan itsensä oli parannettava olosuhteet, jotka ihmisistä loivat huonoja luonteita. Mutta hän ei pysähtynyt vielä tähän. Owen käsiti että kaikki elämän ilmiöt olivat siksi riippuvaisia toisistaan että jos johonkin niistä koskee, täytyy kaikkia järkäyttää. Ja pysyen uskollisena omalle vakaukselleen hän rohkeasti tuomitsi »kaikenlaisen uskonnon jota tähän asti on ihmiselle opetettu». Sen hän teki aikana jolloin hän itsekkin uskoi ole-

vansa sivistyneen maailman huomatuin henkilö ja »vaikutusvaltais in brittiläisen kabinetin ja hallituksen enemmistössä».

Ja se lie ollut totta. Suuri loordi- ja herttua joukko oli hänen kannattajaväkeensä Englannissa ja ulkomaitten ruhtinaatkin hänelle armoansa tuhlailivat. Wenäjän perintöruhtinas Nikolai kävi hänen luonansa pestäilemassa häntä Venäjälle ja Preussin kuningas hänelle kirjoitti korkean omakätisen kirjeen jossa selitti antaneensa ministerilleen käskyn panna Owenin periaatteet käytäntöön Preussin kasvatustaitoksessa. Se armo ja suosio oli kuitenkin väli aikaista laatua. Owenin uskonnon tuomio vei kirkkoruhtinailta kaiken halun ja innostuksen, ja kun huomattiin että Owen tavoitteli halvan työjuhtajoukon kohottamista korkeitten herrojen tasalle itse käytännöllisessä elämässä eikä vain teoriassa, tuli näitten korkeitten herrojenkin innostus nolatuksi kylmäkiskoisuudeksi.

Jo 19 vuotiaana Owen pääsi erään Manchesterin kehrutehtaan johtajaksi, ja tehtaan isäntä teki hänen kanssaan kirjallisen sopimuksen, jonka mukaan Owenin kolmen vuoden kuluttua oli määrä päästä hänen liiketoverikseen. Tällöin hän jo aloitti ihanteittensa käytännöllistä toteuttamista toivoen voivansa ne päättää, kun oli palkkakautensa kuluttua saava enemmän sanomista. Isännän ahneus hänen aikeensa kuitenkin katkasi. Tämä oli nimittäin saanut sivulta päin toisen tar-

jouksen ja halusi rikkoa Owenin kanssa tekemänsä sopimuksen vissistä korvaussummasta. Owen silloin poltti sopimuksensa eikä suostunut enää rupeamaan tehtaan palvelukseenkaan, vaikka hän itse olisi saanut palkkaetunsa määrätä.

Vuonna 1800 Owen lopulta tapasi sopivan koekentän ihanteilleen. Muutamain liiketuttavainsa kanssa hän tällöin nimittäin osti New Lanarkin puuvillatehtaat joita hän itse ryhtyi johtamaan. Tehtaissa työskenteli tällöin noin 2,500 ihmistä jotka perheineen asuivat ympäröivässä tehdaskylässä. Koko paikkakunta oli luonteenomainen näyte sen ajan tehdasliikkeestä. Työväestöön kuului noin 500 lapsukaista, jotka oli sinne tuotettu Edinburgin *armeliaisuuslaitoksista*. Suuri kasarmimainen lato oli heidän asuntonaan, ja lasten ikä oli kuudesta vuodesta ylöspäin sekä työaika kello kuudesta aamulla seitsemään illalla. Luonnollinen seuraus tästä oli että lapset kaikki olivat näivettyneitä kääpiöitä, ne nimittäin jotka jaksoivat jonkunkaan vuoden tätä kidutusta kestää aikaiseen hautaan sortumatta. Työ oli yleensä kovaa ja palkat pienet, ja siksi täyskasvuinen työväestö oli yhteiskunnan hylkyjoukkoa. Koko kylä oli sentakia siivotonta ja asukkaat raakoja. Juopous, murhat, varkaudet ja haureus olivat elämän pääpiirteitä, ja asukkaat kaikki velassa kapakoitsijoille ja kauppiaille.

Owenilla oli alusta pitäen valta panna toimeen sellaisia uudistuksia joita hän sopivina piti,

ja heti hän ryhtyi innokkaasti kyläkuntaa parantamaan joka puolelta. Hän perusti ensiksi kaupapuoteja joissa kyläläisille tarpeita myytiin kustannushintoihin ja siten pakotti entiset nylkykauppiat, jotka ala-arvoista tavaraa olivat myyneet tavattomilla hinnoilla, sulkemaan kauppansa. Kapakat ajettiin kylän laiteille, kadut puhdistettiin ja kunnollisia asuntoja rakennettiin entisten hökkeleitten tilalle. Entisen omistajan tekemä sopimus Edinburgin »armeliaisuuslaitosten» kanssa, jonka mukaan sieltä orpolapsia kuljetettiin tehdastyöhön, rikottiin ja lasten työ lopetettiin kokonaan. Sen sijaan perustettiin lapsille koulu ja kaikkia opinhaluisia autettiin auliisti. Ankarat rangaistusmääräykset työväestöltä poistettiin, työaika lyhennettiin ja palkkaa korotettiin.

Aivan luonnollista oli ettei näitä parannuksia saatu toimeen, ennenkuin oli hankaloita vastuksia voitettu. Niistä hankalimmat olivat työväestön oma epäluulo ja eri osastonjohtajain vastustus. Kidutettu työväestö ei voinut ymmärtää että nylkeväin isäntien joukossa ainoatakaan saattoi olla sellaista joka heidän etujansa vapaaehtoisesti tahotoisi valvoa. Siksi he Owenin kaikkia parannuksia epäillen katselivat odottaen jokaisen sellaisen takana piilevän uuden nylkemis- ja kidutuskeinon. Ja työnjohtajat taas pitivät Owenia rikkiviisaana hohkona jonka järjettömyyksiltä he omaa työosastoansa koettivat suojella niin paljon kuin suinkin. Owenin oli senvuoksi turvautuminen

vain omaan itseensä ja tavattomalla tarmollaan hän sai suuria aikaan.

Kun vuonna 1806 Yhdysvallat kielsivät puuvillan raaka-aineen viennin, täytyi Englannin puuvillatehtaitten lopettaa toimintansa; tuhannet tällöin menettivät elinehtonsa ja saivat nälkää nähdessä käydä työn etsinnässä. New Lanarkissa ei kuitenkaan puutetta ollut, sillä neljä kuukautta kestävästä työttömyyden aikana Owen maksoi työväestölle täyden palkan, vaikka tehtaat kaikki seisivat. Tätä erinomaista jalomielisyyttä ei työväestö enää voinut epäillä, vaan se tästä lähin alkoi uskoa Owenin vilpittömiin tarkoituksiin.

Mutta tuskin oli Owen tästä vastuksesta päässyt, kun jo toinen ilmestyi. Hän esitti liiketoverilleen suuren koulun ja lasten kasvatustalon perustamista kylään, ja silloin nämä nousivat kapinaan. He valittivat että liikevoitot muutenkin alkoivat kutistua ja jos uusiin kustannuksiin vielä ruvettaisiin, kuivuisivat ne ihan mitättömiin. He eivät olleet kapitaaliensa sijoittaneet armeliaisuuden harjoittamiseksi, vaan liikeyritykseen. Owen kahdesti vaihtoi liiketovereita, mutta ei saanut sen parempia. Kapina isännistössä päinvastoin yltyi ja kysymys syntyi hänen erottamisestaan liikkeen johtajan virasta.

Silloin turvautui Owen kynänsä voimaan. Hän laati seikkaperäisen selityksen New Lanarkin tehtaista ja omista aikomuksistaan sekä mitä vastuksia hänellä oli voitettavana. Tätä selvitystä

hän levitti liikemaailmassa ja sai ennen pitkää puolellensa seitsemän miestä, jotka suostuivat sijoittamaan yritykseen rahoja ehdolla että viisi prosenttia maksetaan korkoa kapitaalille ja loput käytetään paikkakunnan olosuhteitten parantamiseksi. Siten saaduilla rahoilla hän osti uppiniiskaisten liiketoveriensa osuudet ja alkoi toteuttaa täydellä voimalla suuria aikeitansa.

Ja tulokset olivat loistavia. Entinen siivoton New Lanark, jossa rikokset ja epäsiiveellisyys oli kukoistanut, oli muutaman vuosikymmenen kuluessa muuttunut tehdaskaupungin malliksi; siisteys, kauneus ja onni siellä asusti. Ja Owen itse oli mainehikas suurmies, kuninkaitten ja ruhtinaitten ystävä; ja näiden ystävien muotiasiana oli käydä katsomassa hänen kättensä töitä, ylistellä häntä ja tehdä hänelle loistavia tarjouksia. Suurmiehen olisi vain tarvinnut jäädä laakereilleen lepäämään ja porvarillinen yhteiskunta olisi hänen nimensä piirtänyt kultakirjaimilla historiansa lehdillä!

Mutta hän ei levännyt, ja siksi nouseva polvi sai hirtoriastaan lukea että Robert Owen oli – kerettiläinen, uskonnollinen vääräoppinen, melkeinpä polttorovion ansainnut!

New Lanarkin erinomainen menestys oli Owenille vain yllykettä. Hän oli mielestensä vasta käytännöllisesti todistanut että ihminen on häntä ympäröivän olosuhteitten tulos, ja hän ryhtyi johdonmukaisesti käsityskantaansa kehittämään.

Ihmisyystävästä, armeliaasta kapitalistista, joka maailmalle hyvin kelpasi, tuli täysiverinen kommunisti joka ei kelvannut paljon kenellekkään, koska hän johdonmukaisesti väitti että jos kerran halutaan ihmisten siveellisyys- ja onnellisuuskantaa yhtäläiseksi, edellyttää se että kaikki aineelliset elämän ehdotkin tulee kaikilla ihmisillä olla samanlaiset. Tällöin ei New Lanark enää riittänyt hänen toiminnalleen, vaan hän ryhtyi aatteitansa ajamaan maailmassa kaikilla keinoin jotka käytettävissä olivat. Työpäivän lyhentäminen, tehdaslainsäädäntö, lasten ja naisten työn rajoittaminen, koululaitoksen parantaminen – n. s. lasten tarhat ovat hänen aloitteestaan syntyneet – asunto-olojen korjaaminen, yleisten kylpylaitosten perustaminen, osuuskuntaliikkeen harrastaminen – kaikki sai hänen tarmokasta apuaan, sekä aineellista että siveellistä kannatusta.

Tähän aikaan »tehdas- ja työköyhälistön avustamiseksi» perustettu yhdistys oli asettanut komitean tutkimaan köyhälistön tilaa ja se komitea tiedusti Owenin mielipidettä, kysyen mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä yhä lisääntyvän köyhyyden lieventämiseksi. Esityksessään Owen selitti että vapaan kilpailun järjestelmän tuottaman työn tulosten lisäys ehdottomasti huononsi työväestön tilaa, koska yhä paraneva koneisto riisti yhä useammilta tuhansilta työn mahdollisuuden ja alensi työväen elinkantaa. Kun kerran näin oli asianlaita, on mahdotonta ajatellakaan

mitään väliaikaista ja vähäpätöistä parannuskeinoa, oli käytävä syvemälle. Senvuoksi Owen esitti teollisuusyhteyksien perustamista keskinäisen yhteistoiminnan perusteelle. Tällaisiin yhteyksiin kuuluisi 500—1,500 henkilöä, ja he yhteisesti tuottaisivat kaikki elintarpeet. Kun teollisuutta näin suuressa asteikossa harjoitettaisiin, kävisi tuotanto halvaksi ja jokainen saisi siitä osansa.

Tämä esitys ei tietysti komitealle kelvannut, se oli liian radikaalinen, mutta Owen ryhtyi nyt julkisesti kommunistisia mielipiteitään ajamaan. Vuonna 1820 hän julkaisi teoksen, jossa esitti tuloksensa New Lanarkissa sekä samalla keinonsa yhteiskunnan parantamiseksi. Keino oli samalainen kuin hän jo oli antanut yllämainitulle komitealle. Maailma oli »jaettava 300—2,000 sie-lua sisältäviin kyläkuntiin, 800—1,200 oli sopivin luku; kullekin henkilölle oli luovutettava maa-alue puolesta eekkeristä kolme kertaa suurempaan, riippuen siitä oliko kysymyksessä oleva yhdyskunta enemmän tai vähemmän taipuvainen maanviljelykseen; näiden 200 tai 300 perheen asuntohuoneet oli rakennettava yhteen suunnikkaan muotoon yhteisine keittiöineen, ruokailuosastoinen, kouluineen ja juhlapaikat keskellä; yksilöllisyyttä ei näissä kyläkunnissa olisi suvaittava; itsekunkin olisi työskenneltävä kaikkien hyödyksi; kaikkien jäsenten olisi syötävä samassa pöydässä ja yhdyskunnan määräämiä ruoka-aineita».

Täydellä todella ryhtyi Owen kommunisti-

seen uudistustyöhönsä. Apua hän odotti ylhäältäpäin, esittäen aluksi mietelmänsä Venäjän silloiselle tsaarille ja Aachenissa vuonna 1818 pidetylle hallitsijain kokoukselle. Ne vetoamiset olivat kuitenkin turhia. Kokeiluansa varten hän ensiksi vaati 750,000 puntaa, mutta alensi sitten vaatimuksensa 50,000 puntaan. Se summa hänelle lopulla Englannissa taattiinkin, ja muuan hänen innostuneista oppilaistaan tarjosi hänelle maalankin yhdyskuntaa varten. Sitä yritystä ei kuitenkaan koskaan perille ajettu, sillä Owenin katse kääntyi samaan aikaan Amerikkaan, jossa, George Rappin perustama Harmonyn uskonnollinen yhdyskunta oli samaan aikaan myytävänä. Owen jätti silloin kaikki aikeensa Englannissa ja Irlannissa, jossa hänellä myös oli kommunistisen siirtolan hankkeita, ja läksi Amerikkaan.

Amerikassa Robert Owenin yhteiskuntakokeilut sitten suoritettiin useissa eri yrityksissä. Niistä puhumme myöhemmin. Sanottakoon nyt vain että Owen neljä eri kertaa kävi Amerikassa aatteitaan ajamassa, ja vaikka hänen käytännölliset yrityksensä myttyyn menivät, ei hän menettänyt toimintakykyänsä. Amerikan tappioiden jälkeen tapaamme hänet uudelleen täydessä toimessa Englannissa, missä hän 1832 oli perustamassa uutta yritystä, pankkia nimeltä »Equitable Banks of Labor Exchange». Tämän yrityksen aatteesta sanoo Owen: »Sen keskimääräisen ihmistyön määrä, jonka jokin tarve-esine sisältää, määrää

sellaisen tarve-esineen arvon; jos siis tuottaja arvostaa ja vaihtaa kaikki tarve-esineet sen kannan mukaan, ei kapitalistilla ole mitään tilaa teollisuudessa eikä kaupassa, ja työntekijälle jääpi työnsä koko tuote». Yllämainittu pankki perustettiin tämän periaatteen nojalla Lontooseen, ja tarkoituksena oli että kukin hyödyllisten tarve-esineiden tuottaja toisi tuotteensa pankin yhteydessä olevaan myymälään ja saisi siitä pankin puolesta setelin jonka tuli edustaa niin monta työtuntia kuin esineen valmistamiseen oli tarvittu. Näillä seteleillä tuottaja saattoi ostaa toisia myymälässä olevia tavaroita, jotka samoin olivat arvostetut niiden valmistukseen kuluneitten työtuntien mukaan.

Pankin menestys ei ollut pitkäaikainen. Se ei kyennyt ollenkaan pitämään tasapainossa tuotantoa ja menekkiä; kaikkia tarve-esineitä otettiin vastaan, olipa niillä sitten kysyntää ja menekkiä tai ei. Tuloksena luonnollisesti oli että kaikki tavarat, joiden menekki oli runsas, katosivat myymälästä ja sijalle tuli sellaisia joiden kysyntä ja menekki oli aivan rajoitettu tai pian täytetty.

Myöhemmin otti Owen virkeästi osaa kaikkiin työväestön tilan parantamista tarkoittaviin liikkeisiin. »Kaikkien luokkien ja kansojen yhdistys» perustettiin hänen myötävaikutuksellaan, ja senkin valtiollinen vaikutus oli koko vahva. Laaja chartistinen liike oli hänen herättämänsä ja ammattiunionien toiminnassa hän oli mukana, toi-

mien esimiehenä unioitten ensimmäisessä kansallisessa edustajakokouksessakin.

Robert Owen kuoli 1858. Neljä poikaa häneltä jäi jotka kaikki muuttivat Amerikkaan. Isänsä aatteiden kannattajana on näistä mainittava Robert Dale Owen, jolla Amerikan yhteiskunnallisessa elämässä on huomattava sijansa.

Harvan ihmisen elämä on ollut niin vaikutelmista ja tapauksista vaihteleva kuin Robert Owenin. Toinen puoli hänen elämästään sisälsi pelkkiä pettymyksiä, toinen puoli täynnä voittoja ja laakereita. Sittenkin on pettymyksellinen puoli maailmalle paljon tärkeämpi, niinkuin yleensä. Sillä tappiot opettavat ihmisiä paljon enemmän kuin voitot. Owenin tappiot ovat sosialistisen liikkeen ohjanneet pois kommunististen pikku yritelmän salakarisesta saaristosta yleismaailmallisille selville vesille.

Owenin kokeilut Amerikassa.

Robert Owen saapui Amerikkaan perustamaan suurta yhdyskuntaa ja kuuden viikon kuluessa yrittämisen alkamisesta oli hän koonnut ympärilleen 800 henkeen nousevan ihmisjoukon, joka syksyllä 1825 oli noussut jo 900. Hänen menestyksensä ei kovin suurta ihmettelyä ansaitse. Saman vuoden alkupuolella tiedettiin hänen ostaneen 30,000 eekkeriä maata josta noin 3,000 oli täysin perattua; siellä oli komeat hedelmätarhat, 18 eekkeriä rypäletarhoja, säännöllinen kaupunki, jossa oli 160 taloa, komeat yleiset rakennukset. Ja vielä tiedettiin että ostaja ei aikonut käyttää tätä hyvyttä omaksi hyödykseen, vaan luovutti sen yhdyskunnalle ja yhteistyössä toimisi kaikkien jäsentensä keskinäiseksi hyvinvoinniksi.

Uusi yhdyskunta oli Wabash joen varrella Indianan valtiossa. Owen osti sen 150,000 dollarin hinnasta. Koko hankkeella oli erinomaiset edellytykset; paikka oli valmis, perkaajan vaivat eivät olleet rasittamassa ja kaikki oli velkataakasta vapaa. Owenin apuna oli vielä koko joukko

tiedemiehiä ja oppineita, ja kuten ylempänä mainittiin kasaantui hänen kutsumuksensa johdosta lähes tuhatkunta ihmistä kokoon valmiina alottamaan uuden ihanneyhteiskunnan luomista sen salaisuuden keksijän kanssa. Epäilemättä oli joukossa runsaasti niitäkin jotka todellisesta innostuksesta itse aatteeseen mukaan tulivat, joilla todella oli tarkoitus vilpittömästi toteuttaa mestarin aatteita. Mutta suuri joukko oli mukana onnenonkijoitakin, jotka eivät vähintäkään välittäneet Owenin ihanteista eivätkä niitä edes tunteneet, olivat vain tulleet mukaan hyötyäkseen rikkaan »merkillisyyden omituisesta päänäpistosta». Siinä oli väkeä kaikenlaatuista seikkailevasta tyhjääntoimittajasta oppineeseen professoriin asti, ja kun mitään seulomista ei tapahtunut, kun kenenkään vaikuttimia ei kysely eikä tiedustelu, saattoi jo ennakoita arvata että koko yritys oli päättyvä surkeaan sekasotkuun ja ristiriitaisuuteen.

Siitä huolimatta käytiin yhdyskuntaa järjestämään. Owenin mielestä ei täydellistä kommunistista ohjelmaa heti voitu käytäntöön ottaa, koska »järjettömässä yhteiskuntajärjestelmässä kasvanut ihminen ei voi muuttaa järjelliseen järjestelmään ensin siihen valmistumatta». Yhdyskunnan ensimmäisessä peruslaissa — niitä laadittiin kaikkiaan seitsemän kahden vuoden aikana — säädettiin senvuoksi että jäsenten ensiksi oli »valmistavan komitean» johdannon alaisina työskenneltävä kolme koevuotta, ennenkuin pääsivät täysiarvoisiksi yhdyskunnan jäseniksi.

Jo seuraavana vuonna tammikuussa New Harmony — se oli yhdyskunnan uusi nimi — näyttää huomanneen että kolme vuotta oli liian pitkä koeajaksi, sillä silloin muodostettiin siirtola kokonaan kommunistiseksi. Yleisellä kokouksella oli ylin valta ja kuusijäseninen johtokunta oli toimeenpanevana valtana. Sekään muoto ei onnistunut ja seuraava aste oli se että Owenille annettiin täydellinen diktaattorivalta. Erinomaisella järjestämiskyvyllään Owen saikin järjestyksen palautetuksi ja yhdyskunta varttui. Mutta jo huhtikuulla osa jäsenistöstä vaati siirtolan jakamista erinäisiin itsenäisiin yhdyskuntiin. Siihen Owen ei tahtonut suostua, vaan esitti jälleen uuden peruslain, jonka mukaan jäsenet jaettiin kolmeen luokkaan, ehdollisiin jäseniin, koejäseniin ja »tutkimusten alaisiin henkilöihin» ja uusien jäsenhakemusten hyväksyminen jätettiin 25-jäseniselle komitealle. Tällä ei kuitenkaan jakokysymystä ratkaistu, ja toukokuulla Owen vihdoinkin suostui jakamaan yhdyskunnan neljään eri osastoon, joilla kullakin oli oleva oma hallituksensa. Kolmen kuukauden kuluttua kaikki virkailijat poistettiin ja niiden tilalle asetettiin kolmihenkinen diktaattorivaldalla varustettu komitea. Vihdoinkin syyskuussa seitsemäs peruslaki laadittiin ja sen kautta koko hallinto jätettiin Owenin käsiin ja hän sai joka vuosi nimittää neljä jäsentä apulaisikseen.

New Harmony ei kuitenkaan ollut pelastettavissa. Hallinnolliset ja uskonnolliset riidat oli-

vat pääasiallisina syinä lopulliseen hajaantumiseen. Uskonnollisia riitoja näyttävät synnyttäneen kuljeksivat saarnamiehet, jotka kuitenkin saatiin siirtolasta kaikkoutumaan sangen mukavalla keinolla. Ilmoitettiin että saarnamiehille siirtolan ovet ovat aina auki, mutta saarnan päätyttyä on kullakin kuulijalla täysi oikeus tiedustella saarnamiehen mielipiteitä eri kysymyksissä. Siitä seurasi saarnamiehille sangen ikävä ristikuulustelu, jota välttääkseen he eivät kuukausiin käyneet siirtolassa.

Riidat hallitusmuodosta näyttävät olleen paljon turmiollisemmat kuin uskonnolliset. Kaksi joukkokuntaa pääjoukosta erkanikin ja he perustivat siirtolan alueille kaksi itsenäistä yhdyskuntaa, jotka tunnetaan nimellä »Macluria» ja »Feiba Peven». Ja vähitellen tippui jäseniä pois yhä enemmän, kunnes heinäkuussa 1827 koko yritys tukehtui. Yksityisille jäsenille, jotka liittoutuivat pikku yhdyskunniksi, antoi Owen maantilkkuja New Harmonyn laiteilta. Maa näille vuokrattiin 10,000 vuodeksi 50 sentin nimellistä vuokraa vastaan eekkeriltä ja ehdolla että maata ei saa käyttää muuten kuin kommunistisiin tarkoituksiin. Ne yritelmät tukehtuivat heti alkuunsa ja varsinaiselle yhdyskunnan asuinsijalle työntäytyi yksityisiä liikemiehiä, kapakat ja viinaporvarit avasivat turmiolliset laitoksensa, ja ennen pitkää vapaan kilpailun hillitsemätön vallattomuus metelöi paikoilla mistä ihmiskunnan onnen oli määrä alku-kaavansa saada.

Entä Owen?

Vapauden päivänä 1826 hän vielä piti tovereilleen innostuttavan puheen joka oli täynnä toivoa. Hillquit siitä lainaa seuraavan palan:

»Minä nyt julistan teille ja maailmalle että ihminen tähän hetkeen asti on ollut kaikissa maailman osissa hirvittävimmän pahekolminaisuuden orja mikä on voinut liittoutua henkisen ja ruumiillisen pahan juurruttamiseksi koko ihmisukuun. Minä tarkoitan yksityistä eli yksilöllistä omaisuutta, mielettömiä ja järjettömiä uskontojärjestelmiä sekä avioliittoa joka on perustettu yksilölliselle omaisuudelle ja muutamille näistä järjestöistä uskontojärjestelmistä.»

Mutta jo muutaman kuukauden kuluttua oli hänen äänensä muuttunut. Puhuessaan yhdyskunnan tarkoitusten epäonnistumisesta hän sanoo:

»Vaadin raittiutta, sen sijaan sain olla alituisissa selkkauksissa juoppouden kanssa. Vaadin rehellisyyttä, sain epärehellisyyttä. Vaadin uuturuutta, laiskuutta tapasin. Vaadin puhtautta, löysin likaa. Vaadin huolellisuutta, tuhlausta tapasin. Toivoin tapaavani tiedonhalua, havaitsin mielentylysyttä. Halusin että luonnetta muodostavat periaatteet ymmärrettäisiin, ne ymmärrettiin väärin. Halusin näiden hyvien ominaisuuksien yhdistyvän itsekussakin yhdyskunnan yksilössä, mutta niitä ei löytynyt enkä voinut löytää sellaisiakaan jotka olisivat olleet kyllin uhraavaisia ja kestäviä

valmistaakseen ja kasvattaakseen lapsiansa näitä ominaisuuksia omistamaan.»

Toisista Owenin periaatteille perustetuista kommunistiyhteiskunnista on mainittava Yellow Springsin yhdyskunta Cincinnatiin lähellä. Se aiheutui Owenin luennoista joita hän siellä piti. Yhdyskunnan perustajana oli Daniel Roe, sikäläisen Svendenborgin kirkkokunnan pappi. Kirkkokunnan jäsenet olivat yhteiskunnan hienostoa, rikasta väkeä, ja ostamallaan tilalla he kiitettävällä hartaudella kävivät käsiksi ruumiilliseen työhön. Puoli vuotta kesti hartautta, sitten papit näkivät että sielujen paimentaminen oli helpompaa, kauppiat palasivat auran kurjesta mittapuunsa ääreen ja hienot naiset, jotka patoja ja keittoastioita olivat alentuneet liikuttelemaan, pestasivat jälleen palkollisia työhön. Koko yritys oli vain rikkaitten kevytmielistä huvittelua työn teolla joka jonkun verran maksoi, mutta tuotti toivottua huvitusta.

Vuonna 1825 perusti Frances Wright Nashoban yhdyskunnan Tennesseeen valtiossa Owen periaatteiden pohjalle. Erikoistarkoituksena oli kasvattaa neekerit valkeitten tasalle yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen tasa-arvoisuuteen. Hän osti neekeriorjia lainasi toisia ja ajoi suurella innolla asiata, kunnes hänen sairauden takia oli mentävä Euroopan puolelle. Yhdyskunta ei elänyt kauvan eikä sen tuloksista ole mitään mainittavaa.

Kaikkiaan lienee Ovenin vaikutuksesta kommunistisia yhdyskuntia perustettu kymmenkunta. Ne kaikki olivat lyhytikäisiä, ja New Harmony, jota mestari itse oli johtamassa, on ainoa yritelmä joka mainitsemista ansaitsee.

Muita kommunistisia kokeiluja.

Aatos yhteiselannosta ja sen autuaakai tekevästä voimasta oli viime vuosisadan alkupuolella niin syöpyntynyt ihmisten mieliin että käytännölliset kokeilut kommunistisen yhteiskunnan toteuttamiseksi eivät rajoittuneet vain siihen mitä »suuret haaveilijat» aikaan saivat. Kapitalistinen tuotantojärjestelmä saavutti niin mahdottoman suuria voittoja että vain harvat porvarikunnan piirissä — jotka niistä voitoista vain etuja niittivät — jaksivat hurmauksiltaan nähdä sen vielä suurempia siveellisiä ja aineellisia turmioita. Ja ne jotka sen huomasivat, ne eivät kyenneet syitä keksimään, pintapuoliset teoreettiset arvailut olivat heille tarpeeksi, sillä ne jo loivat mielikuvituksessa ihaneyhteiskunnan, jossa kapitalistisen tuotantojärjestelmän edut vain olivat vallitsevina — haitat poissa. Kommunistiset kokeilut osottavat sentakia säännöllisesti tavatonta innostusta alussa, joka vähitellen herpaantuu sitä mukaa kuin elämän todellisuus, kapitalistisen tuotantojärjestelmän järkähtämättömät lait osottavat että sen epä-

kohdat eivät ole poistettavissa muuten kuin koko järjestelmän muutoksella koko yhteiskunnassa.

Toisista kommunistisista kokeiluista on etupäässä mainittava

Icarialainen liike.

Se oli monessa suhteessa sangen omituinen. Kansanvaltainen kommunismi oli siinä liikkeessä edustettuna puhtaana, vapaana kaikista sivupiirteistä ja syrjäätteistä. Sitä ajettiin merkillisellä sitkeydellä huolimatta tavattomista vastoinkäymisistä.

Icarialaisen liikkeen perustaja oli ranskalainen kirjailija Etienne Cabet. Hän syntyi 1788 ja aloitti poliittisen uransa 37 vuotiaana, jolloin hän tuli erään salaisen poliittisen yhdistyksen »Carbonarin» johtajaksi. Vuonna 1830 hän oli erään kapinakomitean jäsen ja allekirjoitti tällöin päänsä uhalla erään kapinallisen julistuksen. Sitten hänet nimitettiin Korsikan yleiseksi syyttäjäksi, mutta menetti pian sen virkansa radikaalisen toimintansa takia. Ranskan parlamenttiin hän tuli jäseneksi 1831, ja siellä pitämistään kuningasta ja ministeristöä purevista puheistaan tuomittiin hänet joko kahdeksi vuodeksi vankilaan tai viideksi vuodeksi maanpakoon. Cabet läksi maanpakoon ensin Belgiaan, josta hänet karkoitettiin edelleen. Englannista hän turvapaikan tapasi ja alkoi siellä

tuikiskella yhteiskunnan historiaa sekä julkaisi useampia historiallisia teoksia.

Näissä tutkimuksissaan hän tuli siihen huomioon että historian joka lehdellä tavattavan epäjärjestyksen syynä on yhteiskunnallisen järjestelmän raihnaisuus. Parempi täytyi olla löydettävissä, mutta sellaisessa ei saa rikkaus ja köyhyys olla yhtäaikaan tavattavissa. Kun tämä kerran on ehtona, täytyy uudessa järjestelmässä omaisuuden yhteisyys olla ensimmäisenä kulmakivenä. Kommunistinen yhteiskunta on siis maailman ainoa pelastus, ja maailman filosofien teoksia tutkiessaan hän ymmärsi että ne kaikki, Kristus etupäässä, ovat päässeet samaan lopputulokseen.

Tällaisilla eväillä varustettuna hän palasi viisivuotisen maanpakonsa jälkeen Ranskaan ja julkaisi siellä 1840 teoksen nimeltä »Matkustus Icariaan» (»Le Voyage en Icarie»), sujuvan kertomuksen muodossa esittäen siinä ajatelmansa.

Tämä teos on icarialaisen liikkeen synnyttäjä ja se muutti tekijänsä koko elämän uran. Teoksen juoni on yksinkertainen: Nuori englantilainen loordi, nimeltä Carisdall, on sattumalta saanut tietoonsa että muusta maailmasta kokonaan erillään on jossakin yhteiskunta jonka nimi on Icaria. Hän päättää lähteä tänne eriskummalliseen maahan ja ne kokemukset ja huomiot, joita hän matkallansa teki maan ensimmäisestä hallinnosta, järjestyksestä ja tavoista, ovat teoksen sisällyksenä. Ensimmäisessä osassa kerrotaan

ko-operativisen teollisuusjärjestelmän tuottamasta siunauksesta, kuinka se on hienostanut ja parantanut elintavat, kasvatuksen ja siveellisyyden, tuottanut ehdottoman vapauden sekä poliittisessa että sukupuolisuhteessa sekä luonut todellisen onnen. Toinen osa sisältää maan historian, josta selviää että vuonna 1782 muuan Icar niminen kansallissankari on toimeen pannut vallankumouksen ja kapitalistisesta yhteiskuntajärjestelmästä luonut kommunistisen järjestelmän. Kolmas osa käsittelee kommunististen aatteiden kehitystä aina Platosta alkaen.

Tällaisten kehysten sisällä Cabet esittää tavan millä yhteiskuntajärjestelmä on muutettava. Suhteellinen tulovero, perintö-oikeuden poistaminen, palkan määrääminen valtion huostaan, kansalliset työpajat, maanviljelyssiirtolat sekä perusteellinen ja kaikista ulkopuolisista vaikuttimista vapaa kasvatusta — siinä on ne pääkohdat joihin on toiminta suunnattava. Teoksessa on jotenkin kaikki kommunistiset ajatussuunnat esitettyinä käytännölliseksi kokonaisuudeksi.

Tuskin mikään teos maailmassa lienee saanut niin nopeasti valtavana liikettä aikaan kuin tämä »Matkustus Icariaan». Siitä otettiin painos toisensa jälkeen ja sitä levisi Ranskan työväestön piireihin satoja tuhansia kappaleita. Ranskan yhteiskunnallisen uudistuksen harrastajat, jotka tällöin olivat vailla varsinaista perusteellista ohjelmaa, liittyivät kaikki Gabetin ympärille, joka me-

nestyksestään innostuneena alkoi julkaista kommunistista lehteä, »Le Populaire». Siinä sekä lukuisissa lentokirjasissa hän kehitteli aatteitaan, ja todellinen kommunistinen kuume kävi huumauksena yli koko Ranskan ja ulottui laajemmallekin.

Selvää oli ettei hallitus voinut sulattaa liikettä, ja kaikin keinoin alettiin ahdistaa icarialaisia. Hallitus, kirkko, oikeusistuimet, poliisi, kapitalistinen sanomalehdistö ja suurporvarit olivat kaikki yksimielisiä siitä että tämä suuri hyökyaalto oli pirstottava hinnalla millä tahansa. Mutta vaikka keinoja ei suuresti valittukaan, näytti liike yhä vain paisuvan, ja vuonna 1847 icarialaisten riveihin laskettiin kuuluvan noin 400,000 henkeä. Niitä oli Ranska tulvillaan, uskollisia kannattajia oli Sveitsissä, Espanjassa, Saksassa ja Englannissakin ja yhä oireet osottivat liikkeen suurenemista.

Cabet ei ollut voinut tällaista tulosta aavistaa eikä hänellä alkuperäisesti lie ollut ajatustakaan mietelmänsä käytännöllisestä toteuttamisesta. Hän päinvastoin oli sitä mieltä että kommunistiseen yhteiskuntaan johtaa vain vaivalloinen ja pitkä kasvatuksen polku ja että osittaiset kokeilut vain vahingoittaisivat itse asiata. Mutta kun liike yhä paisui, ja kun ystävät vaatimalla vaativat häntä käytännössä osottamaan järjestelmänsä pätevyyden, suostui hän lopulta. Ja vuonna 1847 hän julkaisi kirjoituksen jossa kehoitti kaik-

kia asian harrastajia avustamaan suuren kommunistisen yhteiskunnan luomista.

Kehoituksen vaikutusta ei tarvinnut kauan odottaa. Jo pian sensälkeen Cabet saattoi sanoa että kokeiluun osanottajia oli tuleva ainakin miljoonaan nouseva joukko.

Cabet matkusti Englantiin tiedustelemaan sopivata uuden yhteiskunnan paikkaa. Owenin kanssa kauan asiasta keskusteltuaan hän pääsi siihen vakaumukseen että Texasin valtio Yhdysvalloissa oli sopivin sellaista yhteikuntaa varten. Läpeensä epäkäytännöllisenä miehenä hän Lontoossa joutui erään Peters Companyn verkkoihin, joka myi maita Texasissa. Tämä valtio oli vuotta ennen yhdistetty Yhdysvaltoihin ja sen maita koetettiin nyt kansoittaa kaikin tavoin. Peters Company oli yksi onkijoista. Sen kanssa Cabet teki kauppasopimuksen uskoen vahvasti näiden vakuutuksiin maan erinomaisista ominaisuuksista. Seuraavan vuoden alussa sitten »Le Populaire» ilmoitti innostuksesta palaville icarilaisille että monien tarkastelujen jälkeen oli havaittu Texasin koillisosa erinomaiseksi yhteiskunnan paikaksi ja että sieltä oli varattu toista miljoonaa eekkeriä maata Red Riverin varrelta icarialaisten kommunistiseksi onnelaksi.

Sitten alettiin valmistella lähtöä tänne uuteen onnelaan. Tuhansia oli pyrkimässä ensimmäisinä matkalle. Niiden joukosta Cabet valitsi 69, kaikki hänen innostuneimpia oppilaitaan ja nuoria miehiä.

Suuret olivat toiveet. Lähtijät juhlallisesti allekirjoittivat pitkän plakaatin jossa sitoutuivat noudattamaan kommunismin periaatteita uutta siirtolaan perustaessaan ja lupasivat kaikkensa tehdä yhteishyvän edistämiseksi. Satoja tuhansia kommunisteja oli kokoontunut lähteviä saattamaan, lujia lupauksia tehtiin ja suunaton innostus valitsi. »Le Populaire» lehdessä Cabet, joka vielä jäi vanhalle manterelle, kirjoitti seuraavat lähtiäis sanat: »Sellaisia miehiä katsellessani kuin tässä etujoukossa oli, en voi epäillä ihmissuvun uudelleen parantumista. Tuorstaina helmikuun 3 p. 1848 kello 9 aamulla suoritettiin muuan ihmissuvun historian suurimpia tekoja — etujoukko läksi Havresta valtamerelle matkustaakseen Icariaan. Nämä urhoolliset icarialaiset, seisoen laivan etukannella, virittivät yksinäisesti jäähyväislaulun »Partout pour Icarie», johon katselijat vastasivat tuhansin huudoin: »Näkemiin!» Olkoot tuulet ja aallot apunanne, te ihmisyyden sotilaat! Ja me icarialaiset, jotka jällelle jäämme, valmistaukaamme aikaa menettämättä yhtymään ystäviimme ja veljiimme!»

Se valmistautuminen sai kuitenkin koko tun-
tuvan kolauksen muutaman viikon kuluttua, sillä Ranska julistettiin tasavallaksi. Suuret toiveet kiinnitettiin tähän julistukseen, kuten aina valtioliisiin suurmuutoksiin. Uuden ajan toivottiin koitavan, toiminnan vapaus oli jälleen taattu ja samalla vähentynyt halu lähteä merten takaa onnen maita etsimään.

Icarilaisessa liikkeessä tapaus vaikutti masentavan hajaannuksen. Suurin joukko vaati etujoukon takaisin kutsumista, koska nyt muka oli täysi mahdollisuus toteuttaa ihanteet omassa maassa. Itse Cabet, joka läksiäiskirjoituksessaan näytti olevan täynnä pyhää ja innostavaa uskon tulta asiansa menestymiseen nähden alkoi horjua, sillä hänetkin nimitettiin uuden tasavallan presidentiksi. Vakavammat liikkeen jäsenet kuitenkin eivät tasavaltaankaan luottaneet, vaan koettivat ylläpitää horjuvaa uskoa alkuperäisiin kommunisti-ihanteisiin. Heihin myöskin lopulla liittyi Cabet, ja niin yhä edelleen jatkettiin valmistuksia toista Icarian matkaa varten.

Etujoukko saapui New Orleansiin maaliskuun lopulla. Tieto Ranskan valtiomuodon muuttumisesta oli ehtinyt jo sinne ja matkalaisissakin syntyi epäilystä, tokko enää erämaahan lähteminen mitään hyödyttäisi. Se epäily kuitenkin torjuttiin ja alettiin kulkea päämäärää kohti, vaikkakin heti alussa ensimmäinen pettymys matkailijoita kohtasi. Kertomusten mukaan heidän piti kaikessa rauhassa päästä laivatietä matkansa perille. Mutta todellisuudessa saatiinkin tietää että heidän oli kulkeminen 250 mailia synkkiä metsiä, soita ja rämeikköä. Tarvittiin todella joukon innokkaimpain koko tarmo, ennenkuin sille matkalle lähdettiin. Mutta kolmen härkäparin avulla he kuitenkin läksivät samoamaan toivoen perillä saavansa kärsimystensä palkaksi onnelan

ja paratiisin. Matka oli äärettömän vaikea. Härkäparit voivat vain suorittaa runsaasti puolet matkasta, toisen puolen saivat uutisasukkaat kulkea rähmien ja rypien soissa. Tällä tavalla matka kesti lähes haksi kuukautta, toukokuussa vasta he pääsivät omille alueilleen.

Siellä heitä kohtasi uusi pettymys. Sen miljoonan eekkerin asemasta, joka oli muka ostettu, he tapasivat maan joka oli vallattavissa sillä että kukin mies sai haltuunsa 320 eekkeriä, jos rakensi asuinmajan alueelleen ennen heinäkuun 1 päivää. Se heille selvästi ilmoitettiin ja katsellessaan kauppasopimustaan saivat icarialaiset nähdä että heidän profeettansa ei ainakaan pystynyt kauppasioissa kilpailemaan Amerikan maa-agenttien kanssa. Kontrahdissa oli nimittäin selvästi sanottu että Cabetille oli maayhtiö myynyt miljoonan eekkeriä maata siten että 3,125 henkilöä tai perhettä kukin ottaa haltuunsa 320 eekkeriä ennen heinäkuun neljättä päivää! Kun nyt uutisasukkaita etujoukossa vain oli 69, eivät he heinäkuuhun mennessä saaneet pystyyn muuta kuin 32 majaa, jotka heille oikeutti kaikkiaan 10,240 eekkeriä maata eli sadasosa miljoonasta! Sitäpaitsi olivat nämä 320 eekkerin kappaleet siten jaetut että kunkin 640 eekkeriä sisältävän sektsioona-alueen toinen puoli jäi maayhtiön huostaan. Icarialaisten alue oli sentakia pirstautuneena moniin pikku palasiin, kaikkien vähimmän sopiva kommunistiselle uudissiirtolalle.

Cabet näyttää kuitenkin valinneen etujoukkonsa sangen kestävästä aineksista, sillä kaikista näistä vastuksista huolimatta he yhtyivät toimiin konstikkaasti sijoitetun maansa viljelemiseksi. Mutta vastoinkäymiset eivät loppuneet. Kesän kuumin aika oli käsissä, ja keltakuume iski pelottavalla voimalla icarialaisten harvaan parveen. Elokuun lopulla, kun toinen joukkokunta, 19 sie-lua yhteensä odotetun 1,500 asemasta, saapui tänne ihannemaahan, oli neljä etujoukosta kuol-lut, heidän ainoa lääkäriensä auttamattomasti mie-lipuolena ja koko muu joukko sairaana. Se ei ollut mikään lohduttava näky uusille tulokkaille, jotka olivat suunnattomia vastuksia jo tiellä koke-neet, ja niin päätettiin jättää koko onneton siir-tola omille hoteilleen ja palata takaisin New Orleanssiin. Kolmessa eri joukossa ja kolmea eri tietä he läksivät murheelliselle paluumatkal-leen, ja äärettömiä vaivoja kärsittyään, jätettyään monia tovereitaan tielle vainajina tai parantumattomasti sairaina, saapuivat tähteet New Orlean-siin vuoden loppupäivinä. Siellä heidät Cabet, joka vasta oli kolmannen joukon kerralla Rans-kasta saapunut, keräili ympärilleen, ja he viettivät surullisen talvensa täällä odotellen tilaisuutta uutta valloitusretkeä alkaakseen.

Talven aikana hupeni joukko hupenemistaan. Cabet oli Ranskasta tuonut tullessaan 400 icaria-laista. Pari sataa kyllästyi näistä vastoinkäymi-siin ja palasi takaisin Ranskaan. Loppujen kanssa

Cabet maaliskuulla läksi pohjoista kohti saatuaan tietää että Nauvoo niminen paikka Illinoisissa oli mormooneilla jäänyt melkein autioksi. Sinne saapui noin 250 henkinen joukkokunta maaliskuun lopulla, sittenkuin Mississipin ruttotaudit olivat matkalla lepytysuhrinsa vaatineet.

Tältä paikkakunnalta olivat mormonit moninaisten vainojen jälkeen siirtyneet Utahiin, ja jällelle jääneet asiamiehet kauppailivat heidän omaisuuttaan. Icarialaiset heiltä vuokrasivat 800 eekkeriä maata ja ryhtyivät entistä hartaammalla innolla rakentamaan aatteittensa mukaista yhteiskuntaa. Ja vastahakoinen onnetar näytti heitä nyt rupeavan suosimaan. Aineelliset yritykset onnistuivat sangen hyvin, ja he saattoivat ruveta pitämään henkisistäkin asioista huolta. Niistä on etupäässä merkittävä lasten kasvatus kouluissa, joissa huolta pidettiin että heihin jo a.kaisin istutettiin icarialainen maailmankatsomus. Teatteri heillä oli omista jäsenistään kokoonpantu, samoin useita musikaalisia yhteyksiä. Ja ankaraan aatteittensa levittämistyöhön he ryhtyivät myös. Heillä oli sanomalehti ja lentokirjasia levitettiin kaikilla Amerikan kirjavilla kielillä. Pariisissa oli yhä edelleen heidän pääkortteerinsa ja sieltä levitettiin aatetta ympäri maailmaa. Kun Cabet 1850-luvun alkupuolella kävi Europassa, oli hän taas pääsemässä ensimmäisten joukkoon »yhteiskunnallisten reformaattorien» seassa missä hänen asemansa vastoinkäymisten johdosta jo sangen pahasti oli

ruvennut horjumaan. Icarian yhdyskunta tällä tavalla saavutti mainetta, niin että sen jäsenluku alkupuolella yllämainittua vuosikymmentä oli jo 500 ja omaisuutta arvioitiin olevan 75,000 doll.

Mutta varallisuuden ja hyvinvoinnin mukana seurasi myös erimielisyys. Cabet näyttää olleen jonkinlaisena diktaattorina joukossaan aina vuoteen 1850 asti. Silloin hän vaati yhdyskunnan jäseniltä ehdotonta puhtautta elämän tavoissa ja oli sängen kärkeä moittimaan rikoksista näitä vaatimuksia vastaan. Sillä tavoin hän ehkä ensiksi sai muutamia vihollisia itselleen omien alamais- tensa joukossa. Vuonna 1850 hän sitten esitti kansallensa perustuslain joka hyväksyttiin käytän- töön otettavaksi. Sen mukaan hallinto annettiin kuusihenkisen johtokunnan käsiin, jonka jäsenistä viisi edusti erikoista hallinnon haaraa, siten että ensimmäisellä oli hallussaan raha-asiain ja talou- den hoito, toisella vaatetus- ja asuntoasiat, kol- mannella kasvatusta, terveys ja huvitus, neljännellä teollisuus ja maanviljelys ja viidennellä kirjapaino- asiat. Kuudes taas oli sekä johtokunnan että koko yhdyskunnan presidenttinä. Yleinen kansankokous oli ylin lainsäätävävalta. Presidentiksi valittiin nyt joka vuosi Cabet. Hänen toimintansa kävi kui- tenkin vuosi vuodelta yhä tiukemmaksi ja vaati- vaisemmaksi, samalla kuin hän yhä edelleen tah- toi ylläpitää ehdotonta sanontavaltaansa. Se syn- nytti monissa jäsenissä pahaa verta, ja hänen kan- nattajajoukkonsa alkoi vähetä. Sentakia hän yht'-

äkkiä keskellä tilivuotta 1855 vaati että perustuslaki oli korjattava siihen suuntaan että presidentti valittaisiin neljäksi vuodeksi ja että hänellä sinä aikana olisi oikeus erottaa ja nimittää kaikki alemmat virkamiehet. Vaatimusta vastaan nousi suuri joukko jäseniä, eikä se laiksi tullutkaan. Päinvastoin kansankokous, jossa äänioikeus oli jokaisella 20 vuotta täyttäneellä miespuolisella jäsenellä, oli selvästi enemmistöltään Cabetia vastaan. Muut hallintomiehet olivat taas hänen puolellaan. Vaikein saatiin uhkaava yhteentörmäys kuitenkin tällä kerralla vältettyä, mutta 1856 elokuussa tapahtui sittenkin lopullinen rymäys. Tällöin valittiin johtokuntaan kolme Cabetin suoranaista vastustajaa, joita muut hallitusmiehet eivät suostuneet ottamaan vastaan. Siitä seurasi monenlaista sekasortoa, jossa vastalauseet ja julistukset näyttelivät pääosaa ja toisinaan johtivat väkivallan tekoihin. Paikkakunnan viranomaiset asettivat silloin väkisin valitut virkailijat toimiinsa. Cabet kannattajineen tästä sydämmistyi. He muuttivat eri rakennuksiin asumaan ja taukosivat työnteosta kokonaan. Vastapuolelta tämän johdosta annettiin julistus että jotka eivät ota osaa työnteokoon, heidän ei liioin anneta syödäkään.

Kun näin Cabet kannattajineen näki valtansa ehdottomasti menneen, lähettivät he anomuksen valtion lainlaatijakunnalle vaatien yhdyskunnan lupakirjan peruuttamista. Tämä toimenpide, jonka tarkoituksena nähtävästi oli kukistaa koko siirtola

ehdolla millä tahansa, sai kansankouksen vimmoihinsa, ja Cabet erotettiin »yksimielisesti» yhdyskunnasta. Mieli synkeänä ja toiveissaan petyneenä hän marraskuussa 170 uskollisen kannattajansa kanssa läksi St. Louisiin, jossa mielenliikutuksesta aiheutunut sydämen halvaus lopetti hänen päivänsä viikon kuluttua sinne saapumisestaan.

Icarialaisliikkeen isä, alkaja ja perustaja ei siis varsin onnellista loppua nähnyt. Erotettuna itse perustamansa siirtolan jäsenyydestä, tavaltaan maanpakolaiseksi tuomittuna hän kuoli kaukana isänmaastaan hyvää tarkoittavassa itsekkäisyydessään katkerana itse kasvattamiaan oppilaita kohtaan. Hän ei uskonut toisten voivan asioita hoitaa, halusi sentakia itse olla ainoana päämiehenä, jolle toiset johtovallan luovuttaisivat kansanvaltaisuuudenkin vallitessa. Kun se toivo ei täyttynyt, halusi hän ennen hävittää oman työnsä hedelmät kuin niiden johtoa muihin käsiin uskoa. Siksi sanomme että hänen itsekkyytensä oli hyvää tarkoittavaa — yhtä vaarallinen laji itsekkyyttä kansanvaltaisessa yhdyskunnassa kuin se on selvä todistus omistajansa täydellisestä epäuskosta johdettavain usein vain vaistomaiseen ymmärrykseen.

Cabetin kuoltua hänen uskollinen joukkokuntansa joutui aivan epätoivoon; muutamat niin syvälle tähän epätoivoon vaipuivat että tekivät

itsemurhan. Kun heillä ei ollut mitään toiveita uuden yhdyskunnan aikaan saamisesta, sijoittuivat he toistaiseksi St. Louisiin jossa ryhtyivät työhön. Yhteytensä he kaikesta huolimatta pitivät voimassa. Yhdessä he julkaisivat lehteä nimeltä »*Revue Icarienne*», jossa he yhä aatettansa koettivat tutuksi tehdä. Sitäpaitsi heillä oli omat sivistysharrastuksensa, lukusalinsa, musikaaliset ja teatraaliset toimintansa.

Toista vuotta he näin yhteytensä säilyttivät mitään omaa asuntopaikkaa omistamatta. Keväällä 1858 he ostivat 28 eekkeriä käsittävän maapalstan St. Louisin vierestä, maksaen siitä 25,000 doll. Paikka tunnettiin nimellä Cheltenham. Loistavat eivät uuden yhdyskunnan edellytykset olleet. Icarialaisilla ei luonnollisesti ollut suuriakaan varoja, ja he sentakia heli alussa velkaantuivat. Seutu oli sitäpaitsi epäterveellinen eikä juuri erityisesti puoleensa vetävä. Mutta kuitenkin he parastansa yrittivät. Ammattilaiset kävivät työssä kaupungissa ja toiset laittoivat maatilaa. Cabetin nimi oli heille apuna. Ranskassa oleva icarialaisten päätoimisto tunnusti heidän yhdyskuntansa ainoaksi oikeaksi ja sieltä he saivat tuntuvasti apuvaroja. Vuoden kuluttua oli yhdyskunta sentakia jo aineellisesti sangen hyvällä kannalla ja menestymistoi-
veet suuret.

Mutta silloin erimielisyyden paholainen taas ilmestyi heidän keskellensä. Riita jälleen syntyi perustuslaista ja hallinnosta. Toiset, Cabetin alku-

peräiset asetoverit ja joukon vanhemmat vaativat että hallintovalta oli keskitettävä yhden henkilön käsiin, samoin kuin Cabet oli vaatinut Nauvoossa; nuoremmat taas tahtoivat täysin kansanvaltaista hallitusta. Erimielisyys kehittyi niin kiihkeäksi että kun vanhemmat lopullisesti asiasta ratkaistaessa pääsivät voitolle läksi nuoremmista viitisenkymmentä jäsentä tiehensä koko yhdyskunnasta. Sitä ei nuori siirtola voinut kestää, vaan 1864, viisi vuotta tämän eron jälkeen se taukosi olemassaolostaan. Yhdyskunnan viimeisistä vuosista sen viimeinen ylistetty presidentti A. Sauva kirjoittaa näin:

»Tämän eroamisen jälkeen yhdyskunta kaikin tavoin riutui. Monia ymmärtäväisempiä jäseniä, monia taitavimpia ammattimiehiä oli niiden joukossa jotka erosivat ja tappio oli korvaamaton. Pienentynyt yhteiskunta taisteli uhraavasti viisi vuotta eteenpäin, huolimatta vastuksellisten tapahtumain sarjasta, jotka näyttivät salaa liittoutuneen sitä kukistamaan; ja 1864 oli jällellä vain kahdeksan miestä, seitsemän naista ja muutamia lapsia. Kiinnityksen omistaja ahdisti maksua ja uhkasi anastaa omaisuuden. Rahastot olivat tyhjät eikä ollut mitään tehokkaita tulolähteitä. Agitatiooni oli loppunut, eikä mitään apua kuulunut Ranskasta. Viimeinen ponnistus tehtiin kuitenkin vielä. Kaksi jäsentä lähetettiin Nebraskaan etsimään soveliaista seutua valtion maista; mutta heidän palatessaan oli moraalii niin hei-

kennyt ja siirtoa varten tarvittavia rahoja puuttui niin täydellisesti että siitäkin aikomuksesta oli pakko luopua.»

Nauvoossa oleva yhdyskunta ei myöskään kestänyt sitä voimain vähennystä, kun Cabet kannattajineen sieltä lähti. Heidän asiansa rupesivat luistamaan huonosti, velat lisääntyivät ja sitä mukaa innostus väheni. Mutta heillä oli kuitenkin paluutie tavallaan turvattu. Huomattava nimittäin on että Cabetin siirtyessä kansansa kanssa Nauvoon, pidettiin sinne asettumista vain väliaikaisena toimenpiteenä, koska se seutu ei icarialaisten varsinaisille tarkoituksille sopinut pienuutensakaan takia. Pari vuotta siellä oltuaan he olivat sentakia ostaneet 3,000 eekkeriä käsittävän maa-alueen lovassa, joka Nauvoon yhdyskunnan nimissä yhä vielä oli. Kun nyt asiat rupesivat luistamaan vinolleen Nauvoossa, päättivät jäsenet 1857 siirtyä sieltä tänne lovan alueelle ja jättää yhdyskuntansa velkojain käsiin. Tämän päätöksensä he toteuttivatkin kolmea vuotta myöhemmin, siirtyen asutuilta seuduilta tänne tiettömään korpeen, jossa kaikki oli aivan alkuperäisellä luonnon kannalla. Siellä he koettivat ponnistella uudisasukkaitten luontoperäisellä sitkeydellä kaikkia luonnon vastuksia vastaan, mutta ylen huonolla menestyksellä. Yhä useampi jäsenistä kylästy yksitoikkoiseen rasittavaan elämään, yhä

useampi vetäytyi yhdyskunnasta pois; tämän ohella heidän kiinnityslainansa kantoi kymmenen prosenttia korkoa, ja kun eivät he korkoa edes jaksaneet maksaa lisäänty se velka tavattomasti. Vuonna 1863 heidän lukumääränsä kaikkiaan teki 35 ja velka oli noussut 15,000 doll. Nämäkin viimeiset olivat jo haluttomat kaikkeen työhön, ja koko yhteiskunta oli aivan kukistumaisillaan.

Silloin puhkesi Amerikan sisällissota ja se yhdyskunnan pelasti. Heidän maansa arvo kohosi ja samoin heidän tuotteensa. Heillä oli kylliksi älyä tällöin myydä 2,000 eekkeriä maastaan, josta saivat 10,000 doll. Sillä tavoin he uudelleen pääsivät elämisen alkuun. Jäsenistö alkoi jälleen lisääntyä ja aineellinen hyvinvointi päästä alulle. Muutaman vuoden kuluttua he jo voivat ostaa takaisin osan myymästään maasta, hankkia kaikellaisia mukavuuksia.

Yhdyskunta eleli koko rauhallista elämää nyt vuosikausia erikoisemmin kuitenkin omia aatteitaan levittämättä. Mutta vähitellen kasvoi paikkakunnalle uusi polvi, tuli uusia jäseniä ulkomaailmalta ja he toivat tullessaan uusia aatteita. Siitä ajasta, jolloin ensimmäinen »matkustus Icariaan» tehtiin, oli maailma suuresti muuttunut. Valtiollistoloudellinen työväenliike oli syntynyt vankalle pohjalle ja alkanut saavuttamaan menestystä. Pariisin kommuni oli syntynyt ja kuollut, synnyttänyt uusia ajatuksia, uusia menettelymuotoja. Nämä kaikki tunkivat myös icarialaiskylän

vanhollisuuteen, jossa liikkeen ensimmäiset esi-taistelijat tunsivat vain icariansa, ihannevaltionsa, jota he haaveilivat, tuntematta mitään yhteiskuntaa johtavista laeista. He olivat taistelleet tuimat taistelunsa erämaan karua luontoa vastaan, heistä oli tullut piintyneitä vanhoillisia farmareita, jotka uuden ajan mielipiteissä näkivät vain veriin piirtyneen ihanteensa sortovoimia. Niitä he eivät ymmärtäneet, oman Icariansa he vain tajusivat.

Tällä tavalla yhdyskuntaan syntyi kaksi jyrkkää puoleryhmää jotka 1870-luvulla alkoivat tanakasti ottelemaan. Edistyspuolueen miehet vaativat kaikellaisia uudistuksia. Vaativat naisille äänioikeutta sekä uusia mielipiteitä vaativat tunnustettavaksi. Vanhat iskivät vastaan ja pysyivät enemmistössä nuorien ponnistuksista huolimatta. Vuonna 1877 nuoret vaativat muodollista eroa, ja kun vanhat eivät siihenhään suostuneet, he vetosivat oikeuteen vaatien yhdyskunnan lupakirjan peruuttamista, koska muka yhdyskunta oli kommunistisilla tarkoituksillaan rikkonut lupakirjan määräyksiä. Tässä puuhassaan he onnistuivatkin, sillä seuraavana vuonna piirikunnan oikeus tuomitsi lupakirjan peruutetuksi ja yhdyskunnan hajoitettavaksi.

Nuoret pääsivät tällä tavalla erilleen. He saivat haltuunsa vanhan kotikylän, mutta siellä he eivät menestyneet, vaan muuttivat 1884 Californiaan, jossa koko heidän hommansa kuoli 1887.

Vanhat taasen sijoittuivat maa-alan itäiseen

osaan jonne he rakensivat majansa ja rupesivat uudelleen maanviljelyshommiinsa. Vähitellen vanha polvi kuoli pois ja heidän mukansa innostus ja vanhat ihanteet, ja vuonna 1895 tämä viimeinen icarialaisyhdyskunta nimellisestikin hajaantui.

Vuonna 1877, juuri ennen viimeistä kahtia jakaantumista, oli yhdyskunnan presidenttinä A. Sauva, joka Cheltenhamin yhdyskunnan oli lopettanut. Hän kirjoittaa yhdyskunnan silloisista periaatteista seuraavaa:

»Avioliitto on pakollinen täällä, se on, aviottomuutta pidetään luonnon vastaisena epäsäännöllisenä tilana, jota suvaitaan vain siinä tapauksessa että jäsenten luku on siksi rajoitettu että se estää aviottomia, miehiä ja naisia, löytämästä sopivia puolisoita.»

»Yhdyskunnan periaatteiden, lakien ja säädösten rikkominen rangaistaan julkisilla nuhteilla, kansalaisoikeuksien riistämällä tai rikkojan erottamisella rikosten laadun mukaan.»

»Jäsenten toimialan määräävät persoonalliset taipumukset ja työn vaatimukset.»

»Naiset ottavat osaa kansankokouksen neuvotteluihin; heillä on oikeus tehdä ehdotuksia sekä keskustella toisten tekemistä esityksistä; he voivat esittää mielipiteensä ja neuvonsa, mutta he eivät saa äänestää.»

»Me ylläpidämme kommunistisia periaatteita

ja eritoten veljeyden periaatteita uskonnon tilalla; mutta kristillisyyks alkuperäisessä puhtaudessaan on keskuudessamme suuressa arvossa; ja persoonallisten mielipiteiden suhteen uskonnollisissa asioissa Icariaassa vallitsee mitä suurin suvaitsevaisuus, edellyttäen että sen ilmaukset eivät aiheuta hämminkiä ja epäjärjestystä yhdyskunnalle».

Icarialainen liike, joka niin tavattomalla innostuksella alkoi, on osottanut siis verraten vähän tuloksia. Sillä on vastuksia ollut pitkin matkan vartta voitettavissa ehkä enemmän kuin millään muulla samanlaisella liikkeellä, mutta sen kannattajat ovat myös osottaneet sitkeyttä ja uhraavaisuutta verrattomassa määrässä. Koskaan eivät he kuitenkaan, enemmän kuin muutkaan puhtaasti kommunistiset yritelmät, ole pystyneet edes käytännössä aatteitaan toteuttamaan muuta kuin mitättömäksi osaksi. Sitäpaitsi ei koko liikettä ole kannattamassa sellaiset edellytykset kuin Owenin ja Fourierin alkamilla liikkeillä oli, sillä Cabet ei lunnnon lahjojensa enemmän kuin tietojensakaan puolesta ollut kummankaan veroinen. Hän esitti koko yhteiskuntajärjesjelmänsä vain unelmana, jota hän ei aikunut toteuttaa, vasta toisten innostuksesta hänenkin innostuksensa heräsi. Kun Owen ja Fourier olivat varsinaisia yhteiskunnan parantajia, jotka täydellisesti järkipärisen harkinnan mukaan esittivät ehdotuksensa, oli Cabet

vain pintapuolinen haaveilija, joka ehkä enemmän uneksi omia kunnianhimoisia suunnitelmiaan kuin varsinaista lähimmäistensä tilan parantamista. Siksi icarialaisella liikkeellä aina on ollut vain pintapuolinen leimansa joka ei ole koskaan kyennyt tunkeutumaan yhteiskunnallisen ja taloudellisen kysymyksen ytimeen, vaan on ollut vain perheellistä yhteiselämää omain jäsenten keskuudessa.

Icerialaisen liikkeen mukana kommunistiset suuryritelmät sammuivat. Sen jälkeen ei ole kyetty enää sitä aatetta nostaa niin korkealle että se valo-soihtuna olisi kyennyt mukanansa tempaamaan tuhansia ihmissieluja. Yhteiskunnan parantamisaatteet, etsittyään turhaan käytännöllistä ratkaisua ihmisen olemuksen parantamisen hämärältä ja riskitirittaiselta pohjalta, järjestyivät viime vuosisadalla suureksi sosiaalidemokraattiseksi liikkeeksi, jonka pohjana ei ole ihanteelliset valehaaveilut, vaan tieteellisten tosiasiain vankka pohja. Kun tämä pohja kerran oli löydetty, tappoi se ikipäiviksi yksityisiä mallionneloita tavoittelevan kommunismin, joka kilpailussa kapitalistisen suurtuotannon kanssa itsensäilymisestä oli joutunut surkeasti tappiolle.

Meidän päivinämme on suurista kommunisti-

liikkeistä jälellä vain vähäpätöisiä jätteitä, pääasiallisesti uskonnollisia joukkokuntia, joita yhteinen lahkolaisuusko vain heikosti enää koossa pitää. Toiset ovat jonkinlaisia varakkaiden ihmisten ylläpitämiä siirtoloita, joissa koetetaan saarnata kommunistisia aatteita. Sellaisista mainittakoon: Altruistien yhdyskunta St. Louisissa, Mo., jolla on pieni farmi hallussaan Missipin varrella ja julkaisee lehteä *The Altruist*; Israelin yhdyskunta Texasissa, joka tavoittelee ensimmäisten kristittyjen elintapoja; osuustoiminnallinen veljeskunta Burleyssa, Wash., joka on jälellä viime vuosikymmenellä Amerikassa perustetusta Social Democratic Partysta; yhdenvertaisuusyhdyskunta Washingtonissa j. n. e.

Mainittava vielä on muuan yritys, joka tunnetaan nimellä *American Go-operative Association* ja joka yleästi on ilmoittanut aikovansa paisua kahdenkymmenennen vuosisadan suurliikkeeksi. Sen yhdistyksen aikomuksena ei ole kulkea vastavirtaa kapitalistista lainlaadintaa vastustamaan, vaan pysytellä keskellä väylää ja kulkea täydellä vauhdilla myötävirtaa, käyttäen apunansa, ei esteinä, niitä lakeja, jotka monopoli on saanut aikaan.» Tämä merkitsee että se aikoo trustiyhdistyksiä käyttäen perustaa mahdottoman suuren tuotantoyhteyden, joka tuottamisprii-riinsä kokoaa kaiken maailman tuotanto haarat,

antaa työtä jokaiselle sitä haluavalle ja jakaa työntuotteet tasan kaikille jäsenilleen. »Maailmaa käsittävä osastokauppa» on siitä yrityksestä syntävä, niin voimakas että nykyiset trustiyhteydet eivät sitä kykene nielemään, vaan se päinvastoin nielee ne, kuiviin juoksuttaen niiden markkina-paikat. Yritys on siis tavallinen tuotanto-osuus-kunta, pöyhkeilevässä muodossa esitetty. Yrityksen etunenässä on suuria kauppapomoja, pappeja, porvarillisia »ihmisystäviä» y. m. ja sen pääasiallisena sisällyksenä lienee vain jonkinlainen vastapainon yritys yhäti nousevaa sosialistista mielialaa vastaan. Kommunistisen värityksensä saapi yritys sen kautta että se tarkoituksiinsa lukee suuremmoisten siirtolain perustamisenkin, joissa kommunistinen yhteiselämä olisi toteutetuna. Jotenkin selvää on että jos käytännössä yrityksellä voi sanoa olevan jotakin rehellistä tarkoitusta, on se vain uuden suuren komppanian luominen samoille perusteille kuin entisetkin ovat.

Huomautettava kaikei kommunististen yritel-mäin joukossa on myös suomalainen yritys. Malkosaaren yhteiskunta. Erityisemmin ei se eroa muista kommunistisista kokeiluista minkään puolesta; yksin sen lopullinen menehtyminenkin johtui samoista syistä kuin useampain muiden. Icaria-laista liikettä se ulkonaisesti ehkä eniten muistuttaa, varsinkin viimeiset vaiheet ovat jotenkin samallaiset kuin Nauvoon yhdyskunnan kohtalot. Malkosaaren perustajan Matti Kurikan moninai-

sista aatoksista selvimpänä pistää esille tarkoitus että erikoisissa siirtoloissa, »Sointuloissa», voitaisiin kasvattaa valiojoukko valistunutta väkeä, samalla kuin siirtolat saatettaisiin taloudellisesti tukevalle pohjalle. Kun nämä kaksi tarkoitusta olisi saavutettu, läksisi näistä »Sointuloista» valloitusjoukot maailmalle johtajiksi taloudellisiin työn ja kapitalin välisiin taisteluihin; heillä olisi aina selkänöjanansa »Sointulat» aineellisina kannattajina, eikä heidän sentakia tarvitsisi olla riippuvaisia kapitalisteista. Samoin kuin Fourierin Falanksien, piti »Sointuloidenkin» leviämän ympäri maailman ja siten muuttaman maailman sopu-sointuisaksi onnelaksi.

Malkosaaren siirtolan kukistumisen ulkonaiset syyt olivat eripuraisuus ja itsekäs johtohimo. Mutta tietysti varsinainen sisällinen syy, joka samallaiseen lopputulokseen olisi joka tapauksessa johtanut, oli itse ajatuksen mahdottomuus. Kapitalistisen suurtuotannon vaikuttimet ovat niin laajat ettei niitä voi korpeenkaan pakenemalla välttää, ja niin kauan kuin ne vaikuttimet sekä niiden synnyttäjät, itse järjestelmä, ovat olemassa, ei mitään valiojoukkoa ihmisistä voi luoda. »Sointulalta» puuttuu siis sen ensimmäiset edellytykset, samoinkuin kommunistisilta yhteiskunnilta yleensä.

Havainnot ja mietelmiä.

Muinaisina aikoina, kun kulkuneuvot olivat huonot ja yleismaailmallisesta tuotannosta, enemmän kuin yleismaailmallisesta kaupastakaan ei mitään tiedetty, vaan jokainen pienempikin yhdyskunta, jopa perhekin itse tuotti omat elintarpeensa, olisi viime vuosisadalla esiintynyt kommunistinen liike saanut aivan toisen pohjan, kun sitä arvostellen olisi katseltu kuin nykyään. Vielä pikkutuotannon aikana, ennen suuria keksintöjä, olisi ollut mahdollista toteuttaa aatokset erikoisesta muusta maailmasta irrallaan olevasta yhteiskunnasta. Kauppatavarata ei siihen aikaan vielä ollut siinä merkityksessä kuin nykyään, sillä tuotanto yleensä perustui tilaukseen, ja tavara valmistettiin vain siinä määrässä kuin hetkellinen kysyntä vaati. Tällä tavalla pienikin yhteiskunta tuli omillaan toimeen, ja kommunistisen yhteiskunnan luominenkaan ei silloin olisi erikoisempaa vaikeutta kohdannut.

Mutta silloin taas ei ollut itse kommunistisella liikkeellä mitään edellytyksiä. Tavallisina

aikoina, kun sota, rutto tai kato ei ollut ihmiskuntaa kiusaamassa, oli yleinen toimeentulo, sen ajan yksinkertaisten vaatimusten rajoissa, kutakuinkin kohtuullinen. Varsinainen köyhälistö, ja varsinkin sen alin kurjalisto, on vasta suurtuotannon synnyttämä, patriarkkaalisissa oloissa ei sitä luokkana tunnettu. Alituinen kärsimys- ja kurjuustila ei sentakia myöskään ollut niin silmiinpistävä. Ja sitäpaitsi oli raja köyhän ja rikkaan välillä sangen himmeä, mahdottomia rikkauksia ei ollut yksilölle kasaantunut ja varakkaammatkin katsoivat velvollisuudekseen elää kättensä töistä ja otsansa hiessä leipää syödä. Kommunistinen liike, jos sitä olisi vaikka mitä pontevamminkin yritetty herättää, ei olisi asiain tällä kannalla ollen mitään vastakaikua saanut kansassa, vaan sen olisi ollut pakko tukehtua tarpeettomuuteensa.

.Mutta kun suurtuotanto oli syntynyt, sorti se nopeasti pikku mestarit palkkalaisiksi, ajoi lukemattomat pikku tilalliset ja maalaistyöväestön tehtaisiin ja siten synnytti erikoisen kansanluokan jolla koskaan ei ollut toivoa palkkalaisasemasta kohota työnantajaksi, kuten laita oli ollut vielä pikkutuotannon vallitessa. Ja samalla se myös synnytti luokkasodan, jossa melkein säännöllisesti palkkalaisjoukko joutui tappiolle. Samalla hallitus laati lakeja työväestön kurissa pitämiseksi ja siten yhä enemmän painoi toiveita joita palkkalaisissa saattoi olla oman tilansa parantamisen suhteen. Ja samassa määrässä kuin

ne toiveet huononivat, kohosi tiedon levitessä parempain olosuhteiden kaipuu synnyttäen usein vaistomaista epätoivoa koko yhteiskuntarakenteen parantamismahdollisuuksien suhteen. Työväestö näki kohtuullisimpiinkin toivomuksiinsa ja vaatimuksiinsa vastattavan vain pilkalla ja pakkosakoilla isäntien puolelta ja viattomimpienkin tekojen varalle oli olemassa hallitus ja laki joka sääti vankeutta ja julmia rangaistuksia sille joka vain oikeuttansa etsi.

Aivan luonnollista oli että tällainen asiain tila ensiksikin synnytti aatoksen kommunistisesta yhteiskunnasta ja että se aatos sitten niin mahtavan vastakäiön aikaan sai sekä työväestön keskuudessa että senlaisissakin ihmisissä, joita isäntien eduskunnan ja hallituksen julkea puolueellisuus alkoi ällöttää. Kommunististen aatosten leviäminen synnytti jälleen yhtä kiihkeän halun niiden käytännölliseen toimeenpanemiseen. Olivathan ne aatteet niin helpot toteuttaa! Lupasivathan ne niin tavattoman paljon! Kaikki kurjuus, johon voitonhimo oli ihmiskunnan vaivuttanut, oli poistuva; kaikki vääräys, jota oli saatu kokea, oli väistytävä veljellisen yhteistoiminnan tieltä! Ja kun kerran yksikin veljeskunta oli perustettu, oli esimerkki uusia synnyttävä, maailma oli vähitellen pelastuva suurtuotannon tuottamasta pahasta ja vain sen hyvät puolet jäisivät vaikuttamaan!

Mutta maailmapa ei ollutkaan enää sama maail-

ma kuin ennen pikkuteollisuuden vallitessa. Suur-
tuotanto oli ehtinyt hävittää yksityisten yhteis-
kuntien omintakeisuuden ja luonut maailmasta
elimillisen tuotantokokonaisuuden, joka ei sietä-
nyt mitään yksityisiä omistaan eläviä yhdyskun-
tia. Oli syntynyt maailmaan kauppatavara, jota
ei valmistettu enää kysynnän ja kulutuksen mu-
kaan, vaan alituisesti, sen kun koneisto ehti. Eikä
tätä kauppatavara myyty enää vain oman tuvan
pieluksilla, vaan yhä nouseva kilpailukiihko, joka
muodostui varsinaiseksi kauppasodan käynniksi
eri tuotantoyhteyksien ja eri kansojen välillä, sekä
alati kasvava tuotannon suuruus pakotti etsimään
markkinapaikkoja joka maailman kolkalta. Missä
vain ihmisiä asusti, sinne myös kauppatavara
tiensä löysi. Ja missä uusi tuotantoyhteys syn-
tyi, siellä kilpailun vimma pakotti taisteluun elä-
mästä ja kuolemasta.

Tällä mahdottoman suurella tuotantovoimalla
joka eteenpäin kulki samallaisella möhkälepuris-
tuksella kuin jäämassa koskessa keväällä kulkee,
oli ja yhä on vastustamaton taipumus kasata
yhteen suuret tuotantohaarat, aivan kuin se vais-
tomaisesti pelkäisi kiihkoisan kilpailun kokonaan
hävittävän sen oman olemuksen. Sillä tämä tuo-
tantohaarojen yhteen kasaantuminen merkitsee
juuri kilpailun kukistamista, ja se on yhtä luon-
teenomainen suurtuotannolle sen edelleen kehi-
tyksessä kuin itse vapaa kilpailu on ehdoton
edellytys suurtuotannon alkamiselle. Taipumus

poistamaan kilpailua tuotannosta on jälleen se mahtava voima joka tekee mahdottomaksi kilpailuvan tuotantojärjestelmän valtaan pääsemisen suurtuotannon sivulla. Sillä yhtä mahdotonta kuin on yksityisen tehtailijan tulla toimeen kilpailussa suurtrustin kanssa, yhtä mahdotonta on minkään uuden järjestelmän saada jalansijaa suurtuotantojärjestelmän rinnalla. Se nielee kokeilut ehdottomasti, sillä se tarvitsee toimeen tullakseen jokaisen kolkan maan pinnalta jotka se jo onkin itsellensä anastanut.

Tällaisessa yhteiskunnassa oli tietysti kommunististen aatteiden mahdoton toteutua. Tarkoituksena nyt oli luoda yhteiskunta tämän äärettömän tuotantovoiman ulkopuolelle katkasta sen yhteys ehdottomasti maailmasta, mutta toteuttaa kuitenkin pienoiskoossa kaikki ne suuret keksinnöt, edistykset, sivistyksen tulokset, mitä vuosituhansien kuluessa ihmiskunta oli voittanut. Aikomuksena oli katkaista yhteys toisten ihmisten kanssa aikana, jolloin jo jokainen lähimmäisestään riippui, jolloin koko maailma pysyi pystyssä sen nojalla että itse kukin — tai suurin osa, työväestö teki työtä kaivoksissa, tehtaissa, pelloilla, niityillä, rautateillä, valtamerillä, jolloin kaikkia näitä töitä ja kaikkia näitä työpaikkoja tarvittiin ehdottomasti ihmiskunnan toimeentulon tuotannossa. Kommunistien korviin täytyi joka aika kuulua kohina siitä mahdottomasta työstä ja toiminnasta mitä maailmassa suoritettiin ja

heidän täytyi raskaissa ponnistuksissaan alituisesti huomata voimain ja zinesten puutteen, jota ulkopuolella taas oli yllin kyllin. Kokeilujen tuloksena täytyi olla vain köyhyyden tapaaminen kaikkialla ja lopulta selvä huomio siitä että jos yritys ja kokeilu onnistuisikin, jos heidän onnistuisi erottautua maailmasta itsenäiseksi yhdyskunnaksi, täytyisi heidän kehityksensä kulkea taaksepäin raakalaisuuden kannalle, koska aineiden ja edellytysten köyhyys pakotti luopumaan jo saavutettuja sivistyksen voittoja käyttämästä ja turvautumaan alkuperäisiin muinaiskeinoihin.

Kommunistisessa liikkeessä me tällä tavalla tapaamme kahdenkertaisen kehityksen huipun. Toisella tiellä kommunistit ehdottomasti pitivät kiinni alkuperäisistä aatteistaan tavattomilla ponnistuksilla pyrkien kohti unelmoitua ihanneyhteiskuntaa; tuloksena oli ehdoton häviö verraten lyhytaikaisen toiminnan jälkeen. Toisella tiellä jälleen näemme kommunistien esteitä, pettymyksistä ja tappioista oppivan tinkimään omien periaatteittensa ja unelmainsa kanssa ja menestyvän sitä paremmin mitä enemmän he tinkiessään saivat työnnettyä syrjään aatettansa. Mutta sillä tiellä he myös lopulta luisuvat pois koko polulansa ja pääsevät tavallisen osakeyhtiön rajoihin ja tuotantotoimintaansa ajavat aivan kapitalististen tuotantosääntöjen mukaan. Valittavana on vain kaksi ehtoa: joko kulkea vastarintaan ja väsyä tai kääntyä myötävirtaan — ihanteista todel-

lisuuteen. Onnistumisen mahdollisuutta ei ole, voi vain hukkua tai palata.

Mutta kommunistisen liikkeen tuloksia ei silti saa vähäisiksi arvostella, sillä liikkeellä on ihmisluonteen ja taloudellisen elämän ymmärtämisessä sangen suuria ansioita. Yhä vieläkin kuullaan useasti väitettävän että ihmisten keskinäinen kilpailu toimeentulosta on muka ainoa nerokkuuden ja uutteruuden lähde. Jos todella tämä väite paikansa pitäisi, olisi ihmiskunnan tulevaisuus sangen lohdutonta. Sillä kapitalistinen tuotantojärjestelmä, kuten jo ylempänä huomautettiin, pyrkii ehdottomasti kaiken kilpailun hävittämään ja muuttamaan tuotannon yhteiskunnalliseksi prosessiksi, joka riippuu kokonaan yksilöitten uutteruudesta. Sen yksilöllistä luonnetta osottaa enää yksityinen omistus, joka sekin jo siinä määrässä on hävinnyt ettei voida enää paljon puhua yksityisistä suurtuottajista, vaan suurtuottajain luokasta, osakkeen omistajista. Seuraava askel jo on se asiain tila jolloin koko kansa kuuluu näihin osakkeenomistajiin, eikä silloin tietysti voi puhetta olla kilpailusta. Kilpailu häviää siis tuotannosta aivan luonnollisessa järjestyksessä, ja jos se vain olisi uutteruuden ja nerokkuuden kannattajana tässä maailmassa, saisimme jo lähimmässä tulevaisuudessa valmistautua vastaan ottamaan näiden ominaisuuksien häviämistä maailmasta.

Onneksi ei sellaista epätoivoa tarvitse pelätä. Edistyminen ja kehitys, sen mukana uutteruus ja nerokkuuskin, ovat ihmisluonteen, samoin kuin

koko luonnon syntyperäisiä ominaisuuksia, jotka eivät häviä minkään erikoisen järjestelmän mukana. Ja kommunistisen liikkeen kokemuksissa on meillä osittain käytännöllisiä todistuksia tästä seikasta. Vaikka nimittäin kommunistisissa yhteiskunnissa kellään yksilöllä ei ollut yksinomaista persoonallista etua uutteruudestaan ja toimekkuukseltaan, osottavat kuitenkin kaikkien kertomukset että siellä ei ollut laiskoja vetelyksiä ollenkaan, vaan kaikki olivat uutteria. Vieläpä väittävät monet kokemuksista tietonsa saaneet että näissä yhteiskunnissa osottivat hämmästyttävässä määrässä erikoisominaisuuksia sellaisetkin henkilöt, joilta ei tavallisessa elämässä olisi saanut mitään puristetuksi. Eikä siinä ole mitään merkillistä. Kun asiat ovat sillä kannalla että mitkään ulkonaiset olosuhteet eivät ole ihmisen kehitystä ja vapaata valintaa estämässä, on varmaa että ketään sellaista ei ole, jolla ei taipumuksia olisi ja halua hyödylliseen toimeen. Sellaiset käsitteet kuin laiskuus ja ahkeruus ovat tuotantojärjestelmän hedelmiä, joka vapaan kehitysmahdollisuuden ja valintavallan yksilöiltä riistää.

Tunnettu amerikalainen kirjailija Charles Nordhoff on persoonalliset kokemuksensa kommunistiyhteiskunnista sovittanut seuraaviin ponsilauseisiin:

- Kommunistit eivät raada järjettömästi.
- Kommunistiyhteiskunnassa ei ole kukaan jäsen palvelija.▶

»Kommunistin elämä on täynnä mietelmiä persoonallisen helpouden ja mukavuuden edistämiseksi.»

»Kommunistit eivät ole laiskoja.»

»Kommunistit ovat rehellisiä.»

»He ovat ihmisystävällisiä ja armeliaita.»

»Kommunistit elävät hyvin ja paljon terveellisemmissä olosuhteissa kuin tavallinen maanviljelijä.»

»Kommunistit ovat raittiita, ja juoppous on heidän kesken tuntematonta.»

»Kommunisteja hoidetaan huolellisesti, kun ovat sairaina ja vanhoina päivinä heidän elämänsä muodostetaan kevyeksi ja miellyttäväksi.»

»Kommunistit ovat pitkäikäisimmät kansamme seassa.»

»Kukaan kommunisti ei tee omaisuuden kokoamisesta elämänsä päätehtävää; heillä ei ole mitään kiirettä rikkaaksi tulemisessa.»

»Kommunismielämä varaa suurempia vaihtelevaisuuksia toiminnassa itse kullekin yksilölle ja siten lisää ihmisten taitoja ja laajentaa mahdollisuuksia.»

Se tarjoo laajemmassa asteikossa terveellisiä nautintoja ja myös vankempia rajoja turmelevia huvituksia vastaan.»

»Se antaa itsenäisyyttä ja teroittaa mieliin järkevyyttä ja huolellisuutta; se vaatii itseuhrausta ja estää itsekkyyttä ja kateutta; ja siten lisääntyy onnellisuus joka johtuu ihmisluonteen moraalisesta puolesta.»

»Se vapauttaa yksilön elämän suuresta tuskallisten huolien joukosta, ylityön välttämättömyydestä ja uuvuttavasta raadannasta ja onnettomuuden pelosta sekä vanhuuden päivien häpeällisestä armeliaisuudesta.»

»Vertaillessani tyytyväisen ja varakkaan, se on onnistuneen kommunistin elämää tavallisen maanviljelijän tai mekaniikon elämään meidänkin varakkaassa maassamme, taikka etenkin työmiesten ja heidän perheittensä elämään etenkin suurkaupungeissamme, täytyy minun tunnustaa että kommunistin elämä on niin paljon vapaampaa huolista ja epäonnistumisen uhasta, niin paljon helpompaa, niin paljon parempaa monin tavoin ja kaikissa aineellisissa suhteissa, että minä vilpittömästi toivon sen edelleen kehittyvän Yhdysvalloissa.»

Näissä huomioissa on epäilemättä paljon totta, vaikka ne ovatkin kirjoitetut aikana, jolloin kommunististen kokeilujen mahdollisuuksista saattoi vielä puhua, ja sivuuttaen asianhaarat joita kapitalistisen tuotantojärjestelmän kehitys ei vielä ollut selvinä esille loihtinut. W. A. Hinds, toinen Amerikan kommunismin historioitsija, löytää kommunismista m. m. seuraavia johtopäätöksiä:

»Että omaisuuden yksilöllinen omistaminen ei ole oleellista teollisuudessa eikä monimutkaisen liikkeen tehokkaassa ajamisessa;

»Että kurjuudella ja löysäläisyydellä, jotka ovat yksilöllisen omistus- ja kilpailujärjestelmän

välttämättömiä tuloksia, sen kautta kun toiset tulevat äärettömän rikkaiksi, toiset äärettömän köyhiksi, ei ole mitään tilaa kommunismissa;

»Että käreäjoiminen ja muut kalliit pahat, jotka ovat yksityisomaisuuden välttämättömiä seuraajia, häviävät täysin kommunistisista yhteiskunnista;

»Että siveellisen, henkisen ja sielullisen sivistyksen välikappaleet voidaan kommunistisessa yhteiskunnassa saattaa jokaisen jäsenen ulottuville;

»Että kommunismi lisää tuottajain lukua ja vähentää samassa suhteessa ei-tuottajain lukua, ja on sillä tässä sekä muissa suhteissa suuria taloudellisia etuja yksilöllisyyden rinnalla».

Paitsi näitä ja muita kokemuksellisia tuloksia kommunismista, saattaisi vielä luetella koko jonon sellaisia jotka eivät ole seurauksia kommunismista, vaikka niitä itsepintaisesti tahdotaan kommunismin tiliin merkitä. Vaikeimpana syntinä kirkollisuuden puolelta on kommunistisen liikkeen niskoille säilytetty se erilainen uskonnollinen katsantokanta joka jokaisessa kommunistiliikkeessä on. Mikään niistä nimittäin ei ole taipunut vallitsevien kirkkojen puhdasoppisuuteen, vaan on muodostanut oman uskonnollisen käsityksensä joko jonkun lahkon oppisuunnan mukaan tai itsenäisesti koko kristillisen kirkon ajatuskannasta poikkeavaksi. Siitä johtuvat ne katkerat vihamieliset hyökkäykset joita kommunistaliikettä vastaan on aikojen kuluessa tehty ja jotka

ovat kristillisessä maailmassa saaneet jonkinlaisen kammon koko kommunismin nimeä vastaan.

Kaikesta tästä huolimatta itse kommunistisessa aatteessa on jotakin niin suurta ylevää, jaloa ja niin paljon ihmisten keskinäistä rakkautta sisältäviä piirteitä että kristillinen kirkko, lukemalla pois sen ensimmäiset olemassaoloajat, ei ole milloinkaan kyennyt sellaista tuskin osottamaan, vielä vähemmin toteuttamaan. Itse kommunismin perusajatus, joka sisältää sen että käsitteet »minun» ja »sinun» väistyvät pois »meidän» tieltä, on niin peräti luonnollinen ja se jokaisen ihmisen sydämessä herättää suloista vastakaukua että on vaikeata syvemmin ajatellen käsittää, miten ollenkaan kommunismi nimelle on voinut tulla se ruma väritys, jota kirkko sille aina on tahtonut työntää. Jos mikään on sopivainen pohja tulevalle haaveksitulle »tuhatvuotise'le valtakunnalle». niin on se juuri kommunistinen aatos, sillä se on niin puhdas kaikesta siitä mikä huonoksi ihmisluonteessa tunnetaan. Ja jos milloinkaan inhimillinen yhteiskunta omaksuu veljeyden olemuksensa kannattajaksi, niin on kommunisilla ensimmäinen oikeus ja myös välttämättömyys toteutua.

Mutta sittenkin, me emme nyt elä veljeyden aikakaudessa, vaan päinvastoin vihan, itsekkäisyyden ja voitonhimon aikakautena. Ja sellaisena aikakautena saarnat veljeydestä eivät merkitse mitään, ellei samalla muutosta tapahdu niissä

olosuhteissa jotka kaikkea veljeyttä vastustavat. Nälkäisen joukon ensimmäisenä ihanteena on nälän tyydyttäminen, veljeyden saarna ei sitä ravitse. Janoovalle on juomaa ensin annettava, ennenkuin hänen ihannepyrkimyksensä voi korkeammalle ulettua. Ivalta tuntuu keskinäisen rakkauden kehoitus ihmispoloisille, joiden henki riippuu siitä että saa yksin syödä tarjona olevan aterian. Tunnehikkainkin silloin menettää tunteensa ja eläimeksi muuttuu. Onko meillä siis oikeutta mitään parannusta saarnata, ennenkuin on mahdollisuudet valmistettu parantumiselle? On varmaankin, mutta vain sillä edellytyksellä että samalla paljastetaan ne välttämättömät edellytykset, joiden kaiken parannuksen edellä pitää käymän.

Sillä vasta sitten ihminen parantua voi, kun yhteiskunta on sen arvoinen että siinä ihmiskuku voi parantuneena toimeen tulla.

T. S.

SISÄLLYS:

Alkulause	3
Yhteiskuntafilosofia viime vuosisadalla . .	5
Saint Simon	19
Charles Fourier	27
Fourierin järjestelmä käytännössä	39
Robert Owen	56
Owenin kokeilut Amerikassa	68
Muita kommunistisia kokeiluja	75
Havaintoja ja mieltelmiä	100

Hinta 75 penniä.